

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районының
Арча шәһәре муниципаль берәмлеге
Арча шәһәр Советы
422000, Арча ш. Совет мәйданы, 27
тел. 3-16-25, 3-12-35

Муниципальное образование
город Арск
Арского муниципального района
Республики Татарстан
Совет города Арск
422000, г. Арск, площадь Советская, 27
тел. 3-16-25, 3-12-35

Арча шәһәр Советы
карары

« 23 » ноябрь 2017 ел

№ 77

**«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләрен
раслау турында**

“Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясы нигезендә “Арча шәһәре” муниципаль берәмлеге территориясендә тулаем төзекләндерү объектларын чиста һәм тәртиптә тотуга бердәй таләпләр билгеләү максатларында Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Арча шәһәр Советы карар бирде:

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенң төзекләндерү кагыйдәләрен кушымта нигезендә расларга.

2. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» Арча шәһәр Советының 2014 елның 7 апрелдәгә 9 номерлы карарын (2014 елның 24 июнендәгә 11 номерлы үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип санарга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге уставында билгеләнгән тәртип нигезендә махсус мәгълүмат стендларында бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге башкарма комитеты житәкчесенә йөкләргә.

«Арча шәһәре» муниципаль
берәмлеге башлыгы
вазыйфаларын башкаручы,
Арча шәһәр Советы рәисе урынбасары

Г.Х.Нигъмәтжанова

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1. «Шәһәр Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдә) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль кануннар, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнгән.

3. Әлеге Кагыйдәләр «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенң бөтен территориясендә гамәлдә һәм таләпләр билгели:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп) карап тоту, алар урнашкан корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешенә карата;

2) төзекләндерү эшләре исемлегенә һәм аларны үтәү ешлығына;

3) «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктыртуны, территорияне яшелләндерүне, урамнар һәм йортларның номерлары белән күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп).

4. Территорияләргә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеш һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенң Генераль планы, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенң жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенң жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару документлары, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Әлеге Кагыйдәләр «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыюны, алып китүне, транспортировкауны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләргә жайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлеге Кагыйдәләргә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны

(юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын - саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, житештерү объектларын, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

фонсыз конструкцияләр-тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы, анда конструкция аерым хәрәфләрден, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү-территорияләрне карап тоту, шулай ук территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру буенча чаралар комплексы, гражданның яшәү шартларын яхшырту, территориянең санитар һәм эстетик торышын саклау һәм яхшыртуга юнәлдерелгән чаралар комплексы;

вертикаль яшелләндерү - биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләрен, шул исәптән балконнар, лоджияләр, галереяләр, терәк диварлар һ. б. куллану, аларда стационар һәм мобил яшел үсентеләр урнаштыру өчен;

витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла проем (тәрәзә, витраж) ;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы-жирлекнең тышкы кыяфәтен формалаштыручы биналарның һәм территорияләрнең фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы-мәгълүмат кыры аңа жиберелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы . ;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә асфальт өслеген, хужалык юлын, тротуарны сыйфатлы итеп торгызуны, бордюрлы ташны кире кайтаруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләрне утырту белән тырмалау өчен газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы . ;

газон - махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чәчү белән булдырыла торган, утырту, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенен мөстәкыйль элементы булган, шулай ук табигый үлән үсемлеге;

жирлек территориясе-муниципаль берәмлек чикләре чикләрендә территория; мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы-мәгълүматны электрон носительләр һәм табло ярдәмендә тапшыру ысулы , ул мәгълүматны алмаштыруны күздә тоту;

йорт-ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (жир базы, Күгәрчен тавыклары, сарайлар һ. б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект), номер билгесе (йорт һәм корпус номерларын күрсәткече), подъезд һәм фатир номерларын күрсәткече), объектның инвалидлар өчен мөмкинлегенә халыкара символы, рәхмәт белдерүчеләр, истәлекле такталар, полигонометрик билге, яңгыр гидранты күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, абыл жирлегә канализациясе күрсәткече, жир асты газүткәргечләре корылмаларының;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкил итә, ул автономияле рәвештә яшәп, үзгәртеп корылырга һәм кулланылырга мөмкин;

яшел үсентеләр-табигый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре (парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәкләр, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куаклар) жыелмасы.;

жир кишәргә - Жир өслегенә бер өлеш, ул аны индивидуаль билгеле бер әйбер буларак билгеләргә мөмкинлек бирә торган характеристикаларга ия.;

жир эшләре - грунт юып алу, жәю, абыл жирлегә территориясенә камилләштерелгән яки грунт өслеген бозып яисә камилләштерелгән юлларны һәм тротуарларны урнаштыру (жәю) белән бәйлә эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, труба үткәргечләр, электр линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә гамәлдәге яисә салынучы яисә салына торган башка инженерлык корылмалары;

тарихи территорияләр - XI гасыр башыннан 1959 елга кадәрге чорда үзләштерелә торган, аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрләре һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләре гомуми чикләре башкарма комитетның муниципаль хокук актлары белән раслана;

түбәләренә яшелләндерү - биналар һәм корылмаларның түбәләрен, аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәкләр, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән майданчыklar һ. б.) булдыру өчен куллану.;

яңгыр сулары канализациясе (яңгыр сулары канализациясе) - өске (яңгыр сулары, Таллы), су сиптерү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары комплексы (талоблар, яңгыр кабул итү жайланмалары, лотоклар һәм торбалар).;

ут агымының характеристикаларын (төс, яркость, кертү чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык-светодинамик эффект.;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында жирлекнең магистральләре, урамнары, майданнары, парклары, скверлары, бульварлары, ишегаллары һәм жәяүлеләр юллары яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы . ;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур кыяфәтен бозу-тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төре һәм төре таләпләрен, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән, жирлекнең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләрнең тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләрне үтәмәү . ;

рөхсәтсез чүплек - юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, зур габаритлы, төзелеш калдыклары, башка чүп-чар 50 кв. метрдан артык мәйданда һәм 30 куб. метрдан артык мәйданда чүп-чар ташлау (урнаштыру) яисә ташлау.;

стационар булмаган сәүдә объектлары - инженерлык - техник тәэмин итү челтәренә тоташтыру (технологик тоташтыру) болуга яисә булмавына карамастан, жир кишәрлегенә нык бәйләнешле булган вакытлыча корылган яисә вакытлыча конструкциядән гыйбарәттә объектлар;

яшелләндерү-территорияне төзекләндерү һәм Ландшафтлы оештыру элементы, ул үсемлекләр компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук инженер эзерләүнең төрле төрләре буенча (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ. б.) эшләр башкаруга, яшелләнделгән территорияләрне төзекләндерүгә, агачларны турыдан-туры, шул исәптән зур агачларны, куакларны утыртуга, үләнле газоннар, чәчәкләр, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыруга, махсус бакчалар төзүгә һ. б. бәйле комплекслы процесс.;

гомуми кулланылыштагы яшелләнделгән территорияләр - гомуми кулланылыштагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

яшелләнделгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр территорияләре;

махсус билгеләнештәге территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - жирләр, су өслеге һәм һава киңлекләре, алар өстендә аеруча саклаулы табигать комплекслары, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган, алар жирле үзидарә органнары карары белән тулысынча яисә өлешчә хужалык кулланылышынан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән.;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган мәйданчык.;

пыяладан ясалган фасад-фасад, фасадның бөтен яссылыгын яки аның шактый өлешен биләп торучы тоташ пыяладан эшләнгән;

ачык ысулы яктырту-ысулы яктырту мәгълүмати конструкцияләр, шул ук вакытта чыганагы света түгел, каршылыклар, аны тарату;

жирлек территориясенен ачык пространстводан (яр буе, майданы, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзәтү майданчыклары) кабул ителә торган, жирлек характеристикаларын һәм силуэтын ача торган фрагменты; бина фасадларының колористик хәл итү паспорты (фасадларның төсләр чишелеше) - билгеләнгән тәртиптә килештерелгән һәм расланган, аерым бина фасадының жирлек территориясендә урнашкан фасадының бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган документ;

жирлек урамнары перспективасы - алгы фронт һәм силуэт барлыкка килгән композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган жирлек мохите фрагментын визуаль кабул итү;

жәяүлеләр өчен зоналар - транзит хәрәкәт итү максатларында халык хәрәкәте үткәрелә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган жирлек территорияләре участоклары, алар урамнан тыш һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният ядкарьләренен, рекреацияләренен югары концентрациясе һ.б. Жәяүле зоналар эспландларда, жәяүлеләр урамнарында, торақ пункт майданнарының жәяүле частларында формалашырга мөмкин;

йорт алды территориясе - яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан жир кишәрлеге, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан башка объектлар;

якындагы территория - бина, корылма, койма, төзелеш майданчыгы, сәүдә, реклама объектлары чигенә турыдан-туры тоташа торган территория, бирелгән жир кишәрлеге чикләренә, шулай ук милектәге, файдаланудагы (биләүдәге) башка объектларга;

продуктив хайваннар һәм кошлар - алар сөтне, йонны, йомырканы һәм башкаларны алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспортны) урнаштыру проекты - Башкарма комитет карары белән расланган, ул төзекләндерү элементларының тышкы күренешен һәм төгәл урынын, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләргә үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;

территорияне санитар чистарту - аерым территориядән жыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны алып китү һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы - тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы, корылма эчке яктыртылган бер күләмнән яисә күләмле элементлардан гыйбарәт;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясен, терлекләргә житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы жәнлекләр, куяннар, умарталар һәм башкалар;

махсулаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендәге эшчәнлекнең махсус

төрләрән гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвештәге юридик затлар;

территорияләрне тоту - жир кишәрлегендә урнашкан биналарны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, коймаларны, төзелеш майданчыкларын, яшел утыртмаларны, жир асты инженерлык коммуникацияләрән һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм фасадларын карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны тоту - юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәмин итә торган эшләр комплексы;

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) - оешма урнашкан урында һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнашкан һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнаштырылган мәгълүмати конструкция булган территорияне төзекләндерү элементы, күрсәтелгән мәгълүмат "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү, ә атап әйткәндә, оешманың фирма исеме (исеме) һәм аның эш режимы турындагы мәгълүматны, шулай ук законны үз көченә урнаштыру мәжбүриле булган яисә эшлекле әйләнеш гадәте аркасында урнашкан һәм реклама белән бәйле максатларны эзәрлекләми торган мәгълүматны. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәсе тиндәш;

суперграфика - фасадларның архитектур-сәнгати бизәлеше алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика);

тактиль өслек - өске катлам фактурасының сизелерлек үзгәреше булган өслек;

махсус жирлек әһәмиятендәге территорияләр - жирлек территориясенә әлеге Кагыйдәләрдә урнашкан төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклап калу максатларында урнаштыруга рөхсәт ителә һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статус һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлеше;

территорияләрне жыештыру - житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарга жыюга, алып китүгә бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар; урамнар һәм гомумпоселок юллары - гомуми кулланылыштагы территорияләр, аларның жирлек мохите эстетикасына югары таләпләр куелган;

вәкаләтле орган - үз компетенциясе чикләрендә жирлек территориясен оештыруны, координацияләүне һәм төзекләндерүне гамәлгә ашыручы башкарма комитет;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды);

фон конструкцияләре - хәрефләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы;

фриз - фасадның декоратив әйләнә торган элементы яки горизонталь полоса рәвешендәге козырек;

фронтон - бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренең югарыгы билгеләреннән яисә чыгыш ясаучы элементлардан фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбәдән югарырак күтәрелүче йомгаклау өлеше;

территорияне төзекләндерү элементлары - төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, үсемлек компонентлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары.

II. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуны һәм жыештыруны оештыруга гомуми таләпләр

7. Жирлекнең бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, эчтәлеккә һәм жыештырылырга тиеш.

8. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, машина юллары, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыештыруны оештыру вәкаләтле органнарны үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

9. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тоту һәм жыештыру махсулаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла

9.1. Жирлек территориясендә узучы тимер юл юллары элге корылмаларны файдаланучы оешмалар көче белән тәэмин ителә.

10. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын тоту һәм карау түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә - жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә - муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча элге эшләрне башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсулаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнгән урыннар чикләрендә (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - элге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең сак зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары;

б) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (эгер урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары.

11. Урамнардан һәм юллардан грунт һәм жир өсте суларын чыгару өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыю һәм чистарту, су сиптерү коллекторларын һәм яңгыр суларын агызу коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

12. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

Санитария һәм туалетларның техник торышы өчен җаваплылыкны аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки махсуслаштырылган оешмалар китерә, аларга хезмәт күрсәтә.

13. Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы эшләренең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

14. Жирлек территориясен тоту һәм жыештыру чикләре бирелгән жир кишәрлегенә чикләре (жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләмәдәге жир кишәрлегенә фактта урнашкан чиге буенча) нигезендә физик һәм юридик затлар тарафыннан билгеләнә.

15. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләренә, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм жыештыру эшләренең үтәлешен тикшереп тора.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тышкы күренешенә, фасадларның һәм коймаларның, юлларның, индивидуаль торак йортларның, яңгыр канализациясе челтәрләренең, күзәтү һәм яңгыр сулары коеларының, су бүлеп чыгару корылмаларының, техник элемент чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура рәвешләренең, стационар булмаган объектларның, төзелеш эшләрен житештерү урыннарының, күмү урыннарының тышкы кыяфәтенә, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына карата таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми таләпләр

16. Күчемсез милек объектларыннан файдаланучы һәм (яисә) аны биләүче предприятиеләр, оешмалар, гражданнар, шул исәптән шәхси милек хокукында, биналарны, корылмаларны эксплуатацияләргә һәм аларны техник эксплуатацияләүнең билгеләнгән кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә ремонтларга, биналарның, фасадларның, коймаларның төзеклеген, биналардагы вывескаларны, фатир номерлары, йорт номерлары күрсәткечләре күрсәткечләрен күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм буярга тиеш.

17. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яисә башка хокук ияләре үзләре йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән тоталар.

18. Алар урнашкан биналарның, корылмаларның һәм жир участкаларының эчтәлеге алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:

биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) жир кишәрлеген жыештыру һәм санитар-гигиена белән чистарту;

3) гражданныр, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлеге нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм алып китү;

Жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү.

19. Фасады зданий, сооружений не должны иметь видимых повреждений строительной части, декоративной отделки и инженерных элементов и должны поддерживаться в надлежащем эстетическом состоянии. Бинаның фасадын буяу фасадын гомуми мәйданының 1%тан артыграгын тәшкит итмәскә тиеш.

20. Законда һәм башка хокукий актларда билгеләнгән тәртиптә шушы максатлар өчен билгеләнмәгән жир кишәрлегендә төзелгән йә моңа тиешле рөхсәтләр алмыйча яисә шәһәр төзелеше һәм төзелеш нормаларын һәм кагыйдәләрен житди бозып төзелгән торак йортның, башка вакытлы төзелешнең һәм корылманың яисә башка күчәмсез мөлкәтнең үз белдеге белән төзелеше тыела.

Биналар, корылмаларның фасадларын карап тоту

21. Биналарның фасадлары, корылмалары эчтәлеге:

21.1. фасадларның, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм көймә коймаларын, түбәләрен һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскычларны коймаларны, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны, һәм аларның төсен үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны һәм торгызуны;

21.2. Суүсемнәрнең, су торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм аларның эчтәлеген тәмин итү;

21.3. герметизация, жөйләрне сүтеп ябыштыру һәм тишеп чыгару;

21.4. керү урыннарын, тәрзә төпләрен һәм ишегалларына керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

21.5. фасад өслекләрен, шул исәптән фасадларның элементларын, аларның торышына һәм эксплуатацияләү шартларына бәйлә рәвештә, вакытында чистарту һәм юдырту;

21.6. Тәрзәләрне һәм витриналарны, вывескаларны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

21.7. язудардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

22. Түләнергә тиешле биналарның, төзелмәләрнең һәм корылмаларның фасадлары элементлары составына түбәндәгеләр керә:

1) приямкалар, подвалга керү урыннары һәм чүп-чар окамералары;

2) керү төркемнәре (баскычлар, майданчыклар, култыксалар, ишек өстендәге козыреклар, коймалар, ишекләр һ.б.);

3) цоколь һәм отмостка;

4) диварлар яссылыгында;

5) фасадларның чыгыш ясаучы элементлары (балконнар, көймәләр, эркерлар, карнизлар һ.б.);

6) түбәләр, шул исәптән рәшәткәләргә киртәләүче вентиляция һәм төтен торбаларын да кертеп, түбәгә чыгу һәм башкалар;

7) архитектура детальләре һәм облицовка (колонналар, пилястрлар, розеткалар, капительләр, фризалар, пояслар һ.б.);

8) чокырларны да кертеп, су үткәргеч торбалар;

9) парапетлы һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;

10) тәрәзә, балкон, билбау, цоколь, свеслар һ.б.ларның металл бизәлеше;

11) асылмалы металл конструкцияләр (әләм тотучылар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ.б.);

12) панельләр һәм блоklar арасындагы горизонталь һәм вертикаль жөйләр (эре панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);

13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;

14) биналарга яқын урнашкан стационар коймалар.

23. Милекчеләр, биналарның, корылмаларның хокук ияләре, торақ белән тәмин ителгән биналар һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

23.1. Кирәк булганда, елга бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартып юарга,

23.2. кирәк булган саен, елга ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), тәрәзәләр пыяласының эчке һәм тышкы өсләген, балкон һәм көймә ишекләрен, керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;

23.3. Агымдагы ремонтны, шул исәптән фасадның төсен, фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә даими рәвештә яңартып үткәргәргә;

23.4. фасадның аерым элементларын (цоколь, күселәр, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм көймәләр, су үткәргеч торбалар, тәрәзә төбәндәге отливлар, сызыкча ачышлар һәм башка конструктив элементлар) төзекләндерәргә;

Ярдәм итүче ремонт кимендә өч елга бер тапкыр уздырылырга тиеш. Фасадларның конструктив элементлары һәм эшләнешә аларның нормаль тузган саен торгызылырга яисә кинәт зарарлану шартлары барлыкка килгәндә (аварияләр, стихияле бәла-казалар, янгын һ.б.) әлегә хәлләр туктатылганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш;

Чыгыш ясаучы конструкцияләр жиңмерелү ихтималы булган очракта, 23.5 Сак-кисәтү чараларын (киртәләр, челтәрләр урнаштыру, элементның жиңмерелә торган өлешен демонтаж һ.б.) башкарырга;

23.6. Мондый вывеска эксплуатацияләнгән очракта (арендатор (субарендатор) һәм башка очрақларда тышкы мәғлүматны (вывеска) урнаштыру чарасын демонтажларга.

24. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

24.1. биналарның һәм корылмаларның фасадлары стеналары өслегенен зарарлануы (пычрануы) : подтеклар, ефәк буяулар, ярыклар булу, штукатурка, тышлау жайланмалары өзелү, кирпич кладкасының зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрнең саклану катламының өзелүе һ.б.

24.2. нарушение герметизации межпанельных стыков;

24.3. штукатуркаларның, тышчаларның, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенәң жиммереклеге (шартлавы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү приямкалары конструкциясенәң төзексезлеге;

24.4. балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б. биналарның фасадларның чыгыш ясаучы элементлары зарарлану (пычрану);

24.5. балконнарның, көймәләрнең, парапетларның коймаларын жимерү (юклығы, пычрануы);

24.6. бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә флаглар, флагар тотучыларның корылмаларын, флагарштокларны вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

24.7. фасадларның элементларын, түбәләрен, диварларын һәм корылмаларын (төтен йөрешләрен, вентиляцияне, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналарын, үткәргечле радиотапшырулар челтәрләре стойкаларын, фронтоннарны, козырекларны, ишекләренә, тәрәзәләренә, парапетларны, янгынга каршы баскычларны, жир асты линияләрен һәм һава-кабельлә кичүләренә беркетү сыйфатында файдалану;

24.8. балконнарның, тиешле рөхсәттән башка көймәләрнең нинди дә булса үзгәрешләрен житештерү, келәмнәрне, киём-салымнарны, балконнарның тышкы ягыннан керләренә, урамга чыга торган биналарның төп фасадларының көймәләрен һәм тәрәзәләрен элү, шулай ук аларны йорт кулланылышының төрле предметлары белән пычрату;

24.9. архитектур детальләрдә, декор элементларында, кыйммәтле архитектура бизәкләрдә тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру, шулай ук архитектур өслекләренә зарарлауга китерә торган ныгытма;

24.10. фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәк һәм реклама белән капларга;

24.11. Бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә, паспортсыз тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары корылмаларында урнаштыру һәм эксплуатацияләү, гамәлгә кую такталарыннан, режим такталарыннан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән;

24.12. Аларны алга таба афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында), биналарның, төзелешләренәң һәм корылмаларның пыялаланган ишегендә (шул исәптән ишекнең пыяла өслегенәң эчке ягында) куллану максатларында элү һәм ябыштыру;

24.13.элеге биналар, корылмалар милекчеләренен, күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләренен ризалыгын алмыйча, биналар, корылмалар фасадына граффити ясау;

24.14.тышкы кондиционерларны Арча шәһәре Башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән расланган төп урамнарда һәм гомумшәһәр юлларында урнашкан биналарның төп һәм ян фасадларында урнаштыру.

25. Антенна-фидер жайланмаларын, радиожихазлар кабул итә торган радиорелей станцияләрен, иярчен һәм эфир телевидениесе антенналарын урнаштыру рөхсәт ителми:

25.1. Төп фасадларда;

25.2. брандмауэрларда, ишегалды һәм ян фасадларда;

25.3. биналарның һәм корылмаларның (манараларның, куполарның) силуэт төгәлләүләрендә, парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;

25.4. фасадның почмак өлешендә;

25.5 Балконнар, көймә коймаларында.

26. Тышкы күзәтү видеочаралары лапаслар, козыреклар, балконнар, эркерлар, архитектур детальләрдән азат булган фасад кишәрлекләрендә, декорларда, бизәлешнең кыйммәтле элементларында урнаштырыла.

Колонналарда, фронтоннарда, карнизларда, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балконнар цокольләрендә тышкы күзәтү камераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

27. Була:

27.1. керү юлларында мәгълүмати стендлар урнаштыру;

27.2. проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен коллектив кабул итү системалары антенналары һәм кабельләре урнаштыру.

Йорт билгеләре

28. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазланган булырга тиеш.

29. Аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренен чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы була;

30. Рөхсәт ителми:

30.1. чыгыш ясаучы вывескалар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыручы объектларның номерлы билгесе белән янәшә урнаштыру;

30.2. фасадның чыгыш ясаучы элементлары янында яисә фасадның заглубленный участокларында, декор, карнизләр, капка элементларында номерлы билгеләр һәм күрсәткечләр урнаштыру;

30.3. аншлагларның билгеләнгән урыннан ирекле хәрәкәт итүе.

Түбәләр

31. Биналар, корылмалар түбэләре, су үткәрү системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава торышы шартларында йорт һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаса тиеш.

32. Кышын биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткәндә идарәче оешмалар тарафыннан түбә кардан, наледи һәм сосулдан вакытында чистарту оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зонасына чыга торган якларда кар түбәсен чистарту участкалар киртәсе белән башкарылырга һәм барлык кирәкле чаралар кабул ителергә тиеш, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына. Түбәнең калган скатларыннан кар ташлау, шулай ук яссы түбеләр эчке ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Йорттан жәяүлеләр юлына ташланган, жәмәгать транспортының көтү тукталышы, юлларның бер өлеше кар һәм кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

33. Кар һәм наледи ташлаганда, суыткычлар салганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәмин итүнен һава линияләренең, яктырту һәм элемтә, юл билгеләренең, юл билгеләренең, юл киртәләренең һәм жайланмаларының, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, декоратив бизәкләренең һәм биналарның инженерлык элементларының сакланышын тәмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зарарланган очракта торгызылырга тиеш.

34. Биналарның, корылмаларның түбэләре су үткәргечләре булырга тиеш, алар жәяүлеләр һәм жәяүлеләр зоналарына агып төшә торган суның турыдан-туры элгүенә юл куймый. Желоба, воронка, водостоклар аерылгысыз булырга һәм жыелган су күләменең үткәрүенә исәпләнергә тиеш. Юл кырыйларына жәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыга торган шоферлар жәяүлеләр юлыннан читкә китергә тиеш.

35. Рөхсәт ителми:

35.1. түбә өстендә түбә, түбә ябу өчен билгеләнгән предметларны (калаклар, скрепкалар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны төзү;

35.2. Түбәдән су торбалары бүрәнәләренә боз, кар һәм чүп-чар агып төшә.

Жир кишәрлекләрен карап тоту

36. Жир кишәрлекләренең территорияләрен тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

36.1. көндәлек чүп-чардан, яфрактардан, кар һәм боздан (наледи);

36.2. юлларның, күперләреннән, урамнарның, тротуарларның, юл йөрү юлларының, жәяүлеләр территорияләренең бозлавыкка каршы материалларын эшкертү;

36.3. карны көрәү һәм себерү;

36.4. кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);

- 36.5.контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп савытлары, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чиста һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;
- 36.6.чүп-чар жыю камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;
- 36.7. Яңгыр һәм кар суларын агызу;
- 36.8.каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм алып китү;
- 36.9.территорияләрендә тузан жыю һәм һаваның дымлануын киметү өчен полив;
- 36.10.яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны карауны тәмин итү;
- 36.11.коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, тимер юл юлларын, күперләрен, жәяүлеләр өчен кичүләрен төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка жир эшләрен башкару;
- 36.12.смотр һәм яңгыр суларын агызу коеларының (яңгыр суларын агызу канализациясе), гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә жир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларының эчтәлеге;
- 36.13. Жир кишәрлекләренең коймаларын тоту, шул исәптән жиимерелгән (тикшерелгән, жиимерелгән) биналарның, корылмаларның коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, чит затлар территориясенә үтеп керү һәм (яисә) рөхсәтсез урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеген юкка чыгаручы, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәмин итү.

Юлларны карап тоту

- 37.Юлларны карап тоту муниципаль заказны урнаштыру нәтижеләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә конкурс откан махсус оешмалар башкара.
38. Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:
- 1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;
  - 2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларының пычрак, чүп-чар, кар һәм боз жыештыру;
  - 3) юл өслекләрен юу һәм сиптерү;
  - 4) газларны һәм яшел утыртмаларны карау;
  - 5) жәмәгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту терәкләрен һәм контакт челтәрен ремонтлау;
  - 6) кече архитектура рәвешләрен ремонтлау һәм буяу;
  - 7) ясалма юл корылмалары составына керә торган смотр һәм яңгыр сулары коеларын, уен каналарын һәм ачык лоткаларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
  - 8) коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура рәвешләрен ремонтлау, ремонтлау һәм ел саен буяу.

39.Юл капламаларын саклау максатларында түбэндәгеләр рөхсәт ителми:

39.1.йөк ташу;

39.2.төяү-бушату эшләрен рельслар, бүрәнәләр, тимер балчыклар, торбалар, кирпич, башка авыр предметлар урамнарында башкарганга һәм аларны төзегәндә;

39.3.төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын юл өлешендә һәм тротуарларда ыргыту һәм (яисә) складлау.

40.Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

40.1.Жәяүлеләр өчен жәяүлеләр өчен юл куймый торган металл киртәләрне һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы үткәрелгән чорда гамәлгә ашырыла. Каплама алдыннан ремонтланган, пычрактан чистартылган, юылган һәм пычранган булырга тиеш;

40.2.барлык юл тамгалары заказчы тарафыннан билгеләнгән срокларда һәм чиратлылык тәртибендә юл билгеләре ясауга расланган паспортлар (схемалар) нигезендә башкарылырга тиеш;

40.3.юлларның юл билгеләре таләп ителә торган төсләр һәм яктылык-техника характеристикаларын, эләктерү коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйданның сакланышын тәмин итәргә тиеш;

40.4.юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары, күз күреме шартларына һәм монтаж мөмкинлекләренә карап, сайлана;

40.5.юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгын китереп чыгарган сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;

40.6.визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, жирлекнең планировка-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга таба хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә;

Шәхси торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү

41.Индивидуаль торак йортлар милекчеләре (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр закон яки килешү белән башкасы каралмаган булса, түбэндәгеләр бурычлы:

41.1.торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның) тиешенчә торышын тәмин итәргә, шулай ук йорт биләмәләре чикләрендә башка корылмаларның торышын тәмин итәргә, аларны вакытында ремонтларга һәм буярга ярдәм итә. Индивидуаль йорт биләмәләре территориясе каралган булырга тиеш, шул исәптән үләннәр чабылган;

41.2. Торак йортта номерлы тамга булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;

41.3.йорт биләмәләре территориясен тәртиптә тотарга һәм тиешле санитар халәтне тәмин итәргә;

41.4.йорт биләмәләре чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисеп алырга, газүткәргечләрнең, кабельле

һәм һава линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең сак зонасында агач утыртмаска;

41.5. Канауларны һәм су агызыр өчен торбаларны чистартырга, язгы чорда кар суларын үтүне тәэмин итәргә;

41.6.чистартылган карны транспорт үтү, аларда инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү, жәяүлеләрнең үтеп керүе һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәэмин ителерлек итеп төзөргә;

41.7. Вәкаләтле орган белән йорт биләмәләрен койманың биеклеген, тышкы кыяфәтен һәм төсен килештерергә;

41.8.үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә жирле канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф ясарга, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләргә кирәк;

41.9.каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштырырга;

41.10.билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында жыеп алуны һәм чыгаруны тәэмин итәргә.

42. Индивидуаль торак төзелеше территориясе өчен түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

42.1. Йорт биләмәләре чикләреннән читтәге коймаларны урнаштырырга;

42.2. Яфракны, йорт биләмәләре территорияләрендә калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрән яндырырга;

42.3. күмер, тару, утын, калдыклар, төзелеш материаллары, шул исәптән авыл хужалыгы продукциясен (печән, салам һ.б.), чимал, жиһазлар, жир, тирес, чүп-чар складларга һәм сакларга;

42.4. Йорт биләмәләре булган территорияләрдә транспорт чараларын юарга һәм ремонтларга;

42.5.йорт биләмәләре территориясе өчен ишегалды корылмалары төзөргә;

42.6.әлеге территориянең урамнарында махсус транспорттан һәм урып-жыю техникасыннан файдалана алуны кыенлаштыра торган киртәләр урнаштырырга;

42.7.территорияне төзекләндерү элементларын жиңерергә һәм бозарга, сулыкларны кисәргә;

42.8.

42.9. теләсә нинди калдыкларны йорт биләмәләре территориясенә кушарга;

42.10. устанавливать устройства наливных помоек, разлив жидких нечистот, вынос отходов производства и потребления на проезжие части;

43.В период строительства индивидуальных жилых домов может быть разрешено временное

Арча шәһәре башкарма комитетының язмача рөхсәте булган очракта, янәшәдәге территориядә, шул исәптән урамда, төзелеш материалларын саклау. Төзелеш материаллары кешеләр гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян салуны булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга, шулай ук ишелү, егылу яки башка йогынты ясау нәтижәсендә өченче затлар мөлкәтенә зыян китерү ысулы белән урнаштырылырга тиеш.

Яңгыр канализациясе челтэрлэрен, күзэтү һәм яңгыр коеларын, су чыгару корылмаларын тоту

44.Смотр һәм яңгыр сулары агу коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәмин итә торган төзек хәлдә булырга тиеш.

45.Кабул итү кабул итү бүлмәләренең, тупик, смотр һәм башка коеларның һәм камераларның эчтәлегә, чистартылуы һәм төзек техник халәтәндә тоту гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә аларның хужаларын тәмин итә.

46. Жирлектә магистраль һәм квартал эчендәге яңгыр канализацияләрен тоту һәм эксплуатацияләү махсулаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә жирлек бюджетында шушы максатларга каралган акчалар чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Ведомстводагы яңгыр канализациясе челтэрлэрен тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар акчалары исәбеннән башкарыла.

Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзэтү коелары юлларны карап тотучы махсулаштырылган оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә ярдәм күрсәтелергә тиеш.

47.Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатларында коллекторның һәр ягына каравыл зонасы - 2 м билгеләнә.

48.Ливия канализациясе коллекторлары саклау зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма белән язмача килештермичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

48.1.жир эшләрен башкарырга;

48.2.

48.3.төзелешне башкарырга, сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

48.4.сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташларга.

49. Суүткәргечләр, канализация, яңгыр жайланмалары, системалар, челтэрләр һәм корылмаларның төзексезлегә, шулай ук газ, тротуарларга, урамнарда һәм ишегалды территорияләренә су агызу, су агызу яисә агызу рөхсәт ителми.

50.Жирлек территориясендә йота торган коеларны һәм парга пешерү майданчыкларын төзү рөхсәт ителми.

51.Яңгырлы коеларның рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Өлгергәнлекне чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү, тыю рөхсәт ителми. Коелау канализациясенә күзэтү һәм яңгыр сулары коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике тапкыр башкарыла. Смотр һәм яңгыр сулары коеларын чистартканнан соң, барлык пычранулар кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

52.Смотр коелары люкларын бергэләштерү юл өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар өслекле бер дәрәжәгә башкарылырга тиеш.

Юл өлешендә, тротуарларда, жәяүлеләр һәм велосипед юлларында, яшел зоналарда 2 см дан да артык булмаган яшел зоналарда, су сиптерү коеларында яшәүчеләрнең каршылык күрсәтү дәрәжәсен 3 см дан да артмаска да мөмкин.

53.Түбәләре яки рәшәткәләре жиимерелгән яки булмаган коммуналь коелар файдаланыла торган чөлтәр оешмасы тарафыннан чикләнгән булырга һәм билгеләнгән вакытта алыштырылырга тиеш.

54. Инженерлык чөлтәрләрендә планлы эшләр башкарганда, канализация суларын агызу якындагы коеларда канализация чөлтәре, су үткәргеч су һәм жылылык чөлтәрләреннән су канализацияләнгән (ул булса). Юлга су ташлау тыела.

Чигенү нәтижәләрен бетерү зыян күргән инженерлык чөлтәрләре хужалары акчалары исәбеннән дә башкарыла.

55. Ливия канализациясе чөлтәрләренең төзек техник торышы өчен җаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Техник элемент чараларын карап тоту

56. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабельле элемент линияләрен, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый чөлтәрләрне урнаштыру җир асты юлы белән (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә) гамәлгә ашырыла.

57.Файдаланучы оешмаларның техник шартларын алу шарты белән биналарга башка ысул белән (һава, җир өсте) тышкы коммуникацияләрне үткөрү аларны җир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

58.Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабельле кичүләрне беркетү сыйфатында куллану рөхсәт ителми:

58.1.автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: светофорларны, юл билгеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән юл киртәләре, элементлар һәм конструкцияләр;

58.2.фасадларның элементлары, түбәләр, бина диварлары һәм корылмалар (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтонар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

59.рөхсәт ителми:

59.1.элемент кабельләрен салганда бер бинадан икенчесенә таба һава юлы белән узарга;

59.2.Кабель запасларын бүлүче муфт шкафыннан тыш урнаштырырга;

59.3. Кануннарда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект чишелеше булмаганда биналар түбәсендә антенналар, жиһазлар һәм элемент кабельләре урнаштырырга.

60. Милекчеләр (хужалар) элементә чараларын (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм мөфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хәлдә кушыла торган техник жайланмаларны (киртләр һәм/яки изоляция тышчасы булмау, покраскасы булмау, коррозия һәм/яки механик зарарланулар булу, үткәргечләр үткәрү һәм/яки аларны электр тапшыру терәкләренә һәм электр линияләренә юдырулар) тотарга тиеш.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту

61. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннары, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганакалары (шул исәптән жыю, туклыклы пунктлар, идарә әржәләре) керә.

62. Урамнар, юллар, жәяүлеләр өчен тротуарлар, торақ кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре, шулай ук жәмәгать һәм торақ биналарының аншлагалары һәм номерлы билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, жирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

Урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайоннар территорияләрен тышкы яктырту кичке эңгер-меңгердә табигый яктырту дәрәжәсен киметкәндә башкарыла, ә сүндерү - 10 лкага кадәр күтәрелгәндә иртәнге эңгер-меңгердә.

Торақ йортларның подъездларын, аншлагаларны һәм йортларның номерлы билгеләрен, шулай ук архитектура-сәнгать яктырту системаларын кертү һәм сүндерү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.

63. Милек формаларына карамастан, биналар һәм корылмалар милекчеләре проектлар нигезендә биналарының һәм корылмаларының архитектура-сәнгать яктырткычлары булуын һәм эшләвен тәмин итәргә тиеш.

64. Төп майданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләмәүче яктырткычлар саны 3 %тан артмаска тиеш, башка жирлек территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5 %, жир асты кичүләрендә - 10 % көндөзгә һәм кичке режимнарда (10 кабызылган яктырткычларга бер мөһим булмаган юл куела).

65. Радиотасы булган газ-разрядлы лампалар бу максатлар өчен билгеләнгән махсус биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсуслаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

Өлеге төр лампаларны жирлек чүпләкләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгару рөхсәт ителми.

66. Тышкы яктырту жайланмаларының металл терәкләре, кронштейннары һәм башка элементлары чисталыкта булырга, кренны, коррозия учакларын булдырырга һәм кирәк булган саен милекчеләр (хужалар, кулланучылар) белән буялырга, ләкин кимендә өч елга бер тапкыр, һәм төзек хәлдә калырга тиеш.

67. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын тоту һәм ремонтлау муниципаль заказны урнаштыру

нәтижеләре буенча әлеге төр эшләрне үткәругә конкурста откан вәкаләтле орган яисә махсулаштырылган оешма тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Торак йортларны гамәлгә кертү жайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычын тоту һәм ремонтлау идарәче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

68. Тышкы яктырту терәкләре, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләре, саклау, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юллар жиһазлары элементлары буялган булырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек һәм чиста булырга тиеш.

69. Тышкы яктырту терәкләрен, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрен алмаштырганда күрсәтелгән конструкцияләр демонтажланылырга һәм өч тәүлек эчендә челтәр хужалары тарафыннан чыгарылырга тиеш.

Тышкы яктыртуның сынган терәкләрен чыгару юллардагы терәк хужасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә - шундый кирәк (демонтаж) табылганнан соң бер тәүлек эчендә башкарыла.

70. Жәмәгать (тимер юл) транспортының яктырту һәм контакт челтәре терәкләрендә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнерлек тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (хужасы) жаваплы.

71. Чыбыклар өзәлгән, терәкләр, изоляторлар зарарланган очракта, тышкы яктырту жайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми.

Электр үткәргечләре өзәлү яки терәкләрнең зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту жайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук кичекмәстән юкка чыгарырга кирәк.

72. чыбыкларны һәм кабельләрне челтәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына тоташтыру рөхсәт ителми.

73. Тышкы яктырту объектлары яисә тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектлар милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар түбәндәгеләргә бурычлы:

73.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләрнең һәм яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп тору, бозылганда яисә зарарланганда үз вакытында ремонт ясарга;

73.2. билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне күзәтергә;

73.3. тышкы яктыртуны һәм бизәүне урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

73.4. тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.

74. Тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортының мачта һәм тышкы яктырту баганалары тирәсендә территорияләрне жыештыру өчен жаваплылык тротуарларны жыештыру өчен жаваплы затларга йөкләнә.

Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә якин территорияләрне, автоматик режимда эшләүче (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) башка

инженерлык корылмаларын жыештыру өчен жаваплылык элге объектлар урнашкан территорияләр хужаларына йөкләнә.

Кече архитектура формаларын тоту

75.Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

76. Кече архитектура рәвешләрен карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә жир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла - вәкаләтле орган тарафыннан муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча элге эш төрләрен үткәругә конкурс откан оешма белән шартнамә нигезендә тәмин ителә.

77. Кече архитектура формалары хужалары түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

77.1. Чисталыкта һәм төзек хәлдә кече архитектура формаларын тоту;

77.2. Язгы чорда кече архитектур формаларга планлы карау башкарырга, аларны иске буяулардан, күгәрәктән, юудан, буяудан чистартырга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга;

77.3.кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кар һәм боздан якын килүләренә чистартырга;

77.4.өслеккә тигез коймаланган комлыкларны урнаштырырга, комлыкларда комлыкларны елга кимендә бер тапкыр алыштырырга;

77.5.балалар, спорт, хужалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтергә;

77.6.фонтаннар эшләү чорында су өслеген көндәлек чүп-чардан чистартырга.

78. Рөхсәт ителми:

78.1.кече архитектур формаларны (балалар уен мәйданчыкларында өлкәннәрнең ялы, спорт мәйданчыкларында эчке киём һ.б.) билгеләү буенча кулланмау;

78.2.теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектур формаларда эләргә һәм ябыштырырга;

78.3.кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын сындырырга һәм жәрәхәтләргә;

78.4.Фонтаннарда коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

79.Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

80.Жир кишәрлеген арендау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтацияләнергә, ә жир кишәрлеге ирекке чыгарылырга һәм башлангыч халәткә китерелергә тиеш.

81.Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

81.1. Аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы кыяфәтне һәм төс чишелешен саклап калуны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

81.2. Яшел утыртмаларның, газларның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының (алар булса) сакланышын күзәтергә;

81.3. стационар булмаган объектлар янындагы урналарны билгеләргә, чүп-чардан көндөз кирәк булган саен, ләкин тәүлеккә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чистартырга, урналарны елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә буярга.

82. Рөхсәт ителми:

82.1. Проектларда каралмаган биналарны, козырекларны, лапасларны һәм башка конструкцияләрне стационар булмаган объектларга җибәрергә;

82.2 Стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җиһазлары куярга;

82.3. тараны, товарларны, детальләрне, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә кушарга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларына яраклаштырырга;

82.4. Стационар булмаган объектлар арасында җиһаз, калдыклар белән янгынга каршы өзәлүләрне тәмин итәргә;

82.5.

Төзелеш эшләрен башкару урыннарын тоту

83.Арча шәһәре үзәгенең торақ йортларны, социаль-мәдәни-коммуналь объектларны төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау, төзекләндерү һәм төзекләндерү, шулай ук “Арча шәһәре” муниципаль берәмлеге территориясендә биналар интерьерларын рәсмиләштерү шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы кануннар нигезендә башкарылырга тиеш.

84.Төзелеш мәйданчыкларын карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерү эшләрен яңарту йорт салучыга йөкләнә.

Содержание объектов незавершенного строительства возлагается на застройщика с соблюдением требований подпунктов 85.1, 85.2, 85.3, 85.5, 85.6, 85.10, 85.11 настоящих Правил.

Эш алып барылмаган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш

85. Эшләр башланганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне житештерү чорында:

85.1.төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукий актлары таләпләре нигезендә типовой киртә урнаштырырга;

85.2.төзелеш майданчыгының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

85.3.төзелеш майданы киртәсенә техник торышын, аның чисталыгын тиешенчә күзәтеп барырга, пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга;

85.4.төзелеш майданы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

85.5. жәяүлеләр өчен вакытлы тротуарлар төзүне тәэмин итәргә;

85.6.төзелеш майданы периметры буйлап тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

85.7.төзелеш майданчыгына төзекләндерелгән подъездлар, йорт эчендәге юлларны һәм юлларда транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын, алар урамнарның (машина юлларының) юл өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгарылуын булдырмый;

85.8. Йөк автотранспортының (10 тоннадан артык) төзелеш майданчыгына керү юлларында ябык циклның хәрәкәт маршрутын юллар һәм юлларның сакланышын тәэмин итә торган итеп килештерергә;

85.9.төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тәэмин итәргә;

85.10.төзелеш майданы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

85.11. Төзелеш майданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;

85.12.эшләргә башкарганда төзелеш майданчыгы территорияләрен, аңа һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек җыештырырга, елның (кышны, жәйне) вакытын исәпкә алып;

85.13.эшләргә башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләренә, тышкы яктырту челтәрләренә, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәэмин итәргә.

86. В течение всего периода проведения строительных и (или) ремонтных работ необходимо соблюдать требования, указанные в подпунктах 85.2 - 85.10 настоящих Правил, а также восстановить разрушенные и поврежденные при производстве работ дорожные покрытия, зеленые насаждения, газоны, тротуары, откосы, малые архитектурные формы.

87.Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшче һәм хезмәткәрләргә вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча

саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш майданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

88. Рөхсәт ителми:

88.1.гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозуга китерүче башка эшләргә оештыру һәм үткәргү;

88.2.Башкарма комитетның рөхсәтеннән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл йөрү өлешен киптерү яки ябу;

88.3.чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә.

Жирләү урыннарын тоту

89.Этник, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә жирләү урыннарын тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый актта билгеләнгән жирләү урыннарын тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

90.Күмү урыннарын санитар карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрөн үткәргүгә конкурс откан махсулаштырылган оешма башкара.

91.Күмү урыны эчтәлегенә таләпләр:

91.1.зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Ижтимагый бәдрәфләр территорияләрендә урыннар чистартылырга тиеш;

91.2.зират территориясендә чүп-чар һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен 3 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чыгарылырга тиеш;

91.3.ауган һәм авария хәлендә агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария агач утыртмалары ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә жиимерелергә тиеш;

91.4.шәхесләре ачыкланмаган мәрхүмнәрнең каберләре яки каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән жиһазланырга тиеш.

92.Кышкы чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

92.1.зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаса, тигез кар накаты булу рөхсәт ителә;

92.2.үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның юл өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;

92.3.беренче чиратта кар чыгаруны, бозны кыяуны һәм үзәк һәм подъезд юлларыннан кар-боз берәмлекләрен алуны башкарырга кирәк;

92.4.жәяүлеләр зоналарында янғын сүндерү урыннарында бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозларны каберләргә, газоннарга, куакларга кушу рөхсәт ителми.

93. Жәйге чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

93.1.үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;

93.2.Яшел утыртмаларны санитар кисеп алу, чүп үләннәрен кисү буенча чаралар ел саен үткәрелергә тиеш.

94. Күмү урынын тәрбияләү, кабер өстенә кую (тәреләр, һәйкәлләр, плиталар, склеплар һ.б.), чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбаридә куышны карау ир белән хатын, туганнары, вафат булучының законлы вәкиле яисә санитария таләпләрен мәжбүри үтәгән башка зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннарын тоту

95.Автотранспорт чаралары (алга таба - туктап тору) тукталышын карап тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянка урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегенә (алга таба - хужа) хокук иясе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

96. Хужалар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

96.1.

96.2.тоткарлыктар киртәләренә техник торышын, аларның чисталыгын күзәтергә, пычрактан, кардан, наледидан, мэгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартырга;

96.3 стоянкалар янәшәсендәге территорияләрдә һәм территорияләрдә материаллар туплауга, комплектланган транспортны, төрле конструкцияләргә саклауга юл куймаска;

96.4.стоянкалар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылык тигез таралуны тәмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландырырга;

96.5 Территориядә башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сүдә павильоннары, киосктар, лапаслар һ.б. төзү тукталышларын булдырмаска;

96.6.не допускать на территориях стоянок мойку автомобилей и стоянку автомобилей, имеющих течь горюче-смазочных материалов;

96.7.санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәгән стоянкалар территорияләрен карап тоту.

96.8. Автостоянканың урнашу урынын һәм хезмәтләргә тамгалар белән күрсәтүне, шулай ук гамәлдәге дөүләт стандартлары таләпләренә туры китереп, билгеләнешле каты өслекле стоянкага килү җайланмасын;

Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү

97.Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү дөүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла.

Бәйрәм бизәлешенә дөүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирлянд, панно вывескасы, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар,

трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бэйрэм иллюминациясе жайланмасы керә.

Бэйрэм бизәлеше элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларын төшереп калдырырга, аларны начарайтырга рөхсәт ителми.

IV. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру тәртибе, моңа төзекләндерү эшләре һәм аларны үтәү ешлыгы да керә.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен жыюга һәм аның эчтәлегенә карата гомуми таләпләр

98. Предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, шулай ук индивидуаль торак йортларның хужалары һәм файдаланучылары гомуми файдаланудагы территорияләргә пычратуга юл куймаска тиеш.

99. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла:

- 1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
- 2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, башкарма комитет тарафыннан төзәтелә ала.

100. Жирлек территориясен жыю түбәндәгеләрне үткөрү юлы белән башкарыла:

- 1) жирлек территориясен тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;
- 2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә берәмлек массакүләм чаралар (шимбә өмәләре).

101. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру юу, су сибү, себерү һәм жирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән жирлек территориясенен пычрануын һәм тузанлануын киметү максатында башкарыла һәм түбәндәгеләрне үз эченә ала:

101.1. ясалма өслекле территорияләргә себерү (коры һавада су сибү), урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр канализациясе белән жиһазланган башка территорияләргә тузаннан һәм пычрагынан юу. Ясалма өслекле юл өслекләрен, майданнарын, тротуарларын һәм башка территорияләргә юу бөтен киңлеккә башкарыла;

101.2. яңгырлы канализация рәшәткәләрен чистарту;

101.3. барлык территориядән чүп-чар жыю;

Ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

гомуми файдаланудагы территорияләрдә, файдалану чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәгә яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, үләнне даими рәвештә кию (үләннең 15 см дан артык биеклегендә) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыештыру;

яфрак коелу чорында 101.6 - тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракны жыю һәм алып чыгу;

101.7 Территорияләрне жыештыру, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт кую урыннары, ул 8.00 сәгаткә тәмамланырга тиеш;

101.8 юудан соң бордюры янында лотоклар жыештыру.

102. Жыелган чүп-чар, катнашма, яфрак, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләр нигезендә чыгарылырга тиеш.

103. Территорияләрне жыештыру өчен җаваплы оешмалар яфрак коелу чорында урамнар һәм юллар буйлап газлардан коелган яфракларны жыеп алып чыгалар.

Яфракларны, жылылык яратучы үсемлекләрне жылыту очрактарыннан тыш, агач һәм куакларның комлевой өлешенә жыю тыела.

104. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

104.1.юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, кар һәм чүп-чардан чистарту;

104.2.скользкость яки бозлавык барлыкка килгәндә - жәяүлеләр өчен ком сибелгән зоналар, баскычлар, бозлавыкка каршы юлларны эшкәртү;

104.3.язгы чорда - кар эрү һәм кар суларын агызу.

105. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегендә урнашкан хужалык субъектларына әлеге хужалык субъектлары файдалана торган территорияләрне кар һәм боздан вакытында чистарту җаваплылыгы йөкләнә.

106.Жирлек территориясендә башкарыла торган урып-жыю эшләре технологиясе һәм режимнары һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең каршылыксыз хәрәкәтен тәмин итәргә тиеш.

107. Жәяүле тротуарларны, жир өсте кичүләрен, кышкы чорда баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

107.1. Жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр йөри торган өлешенә бөтен килгән кардан чистартылырга тиеш.

107.2.интенсив кар яву чорында жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

107.3.бозлавык барлыкка килгәндә, бозлавыкка каршы материаллар беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

Бозга каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгак табылганнан соң дүрт сәгаттән артмаска тиеш;

107.4.калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны, яшел утыртмаларны саклаган һәм агып төшүче суларны тәмин иткән очракта, шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән газонга яисә урыннарга жыю рөхсәт ителә.

108. Жирлек территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

- 108.1. Урамнарда, майданнарда, яшел утыртмалары булган участокларда, скверларда, паркларда, газларда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә сортларга;
- 108.2. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә, гамәлдәге законнар нигезендә бирелгән күмү урыннарыннан тыш, мемориаль намогия корылмаларын (истәлекле корылмаларны, коймаларны) билгеләргә;
- 108.3. шушы максатларда каралмаган урыннарда, шул исәптән жәмәгать транспортының муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында, салонны юуны, чистартуны һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтүне башкарырга;
- 108.4. Биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, гомуми файдаланудагы территорияләрдә төзекләндерү өчен кече архитектура формаларын һәм башка элементларны ватарга һәм аларга зыян салырга, шулай ук аларны үз белдеге белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп корырга һәм күчерүне башкарырга;
- 108.5. язулар, рәсемнәр төшерергә, мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм ябыштырырга, жәмәгать транспортын, стеналарын, баганаларын, коймаларын (коймаларын) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларны көтү тукталышларында граффити ясарга;
- Бирелгән жир кишәрлекләренен чикләреннән һәм (яисә) коймаларыннан читтәге күчемле мөлкәтне туплау һәм саклау;
- 108.7. тару, сәнәгать товарлары һәм тротуарларда, газларда, юлларда башка сәүдә предметлары урнаштырырга һәм урнаштырырга;
- 108.8 Билгесез урыннарда кар өеп кую;
- 108.9 Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән үз белдеген белән тротуарлар һәм юлларны ябарга.
109. Шәһәр территориясендә чүп-чар (чүп-чар, кар, грунт һ.б.) ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган хокук бозуларны 10 көннән артмаган вакытта бетерү чараларын күрә.
110. Санап алынмаган урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз исәбенә әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда - жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш.
- Әгәр дә 20 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыкларны урнаштырган зат билгеләнмәгән булса, калдыкларны алып ташлау һәм рөхсәтсез чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен җаваплы оешмалар (яисә, әлеге төр хезмәт күрсәтүләренә шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсулаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.
111. Билгеләнгән төр типтә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле барлыкка килә торган чүплекләренә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юллары

112. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыю автомобиль юлларын, тротуарларны, машина кую урыннарын (парковка кесәләрен), жәмәгать транспортын, пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан ясалма юл корылмаларын даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.

113. Язгы-жәйге чорда юлларны юдыру, су сибү, тузан тузанын бетерү, себерү һ.б.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чар, кар һәм боз жыюны һәм чыгаруны, пычракны, юлларны ком-тоз катнашмасы белән ташуны, тротуарларны коры ком белән жибәрүне күздә тота.

114. Йөк юлларының, орлык һәм резерв полосаларының, юлларның, машина юлларының лоток зоналарының пычрануы (якынча дымлануы белән) көндөз - 8.00 сәгатътән 21.00 сәгатъкә кадәр, ә магистральләр һәм транспортның интенсив хәрәкәте булган урамнарны төнлә 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр туздыра.

115. Мәйданнарның, магистральләрнең, урамнарның һәм юлларның ясалма өслекләренең, ясалма юл корылмаларының, аерымланган трамвай юллары төнлә (23.00 дән 7.00 гә кадәр) һәм көндөз (7.00 сәгатътән 23.00 сәгатъкә кадәр) башкарыла.

Юл читендә юылганда, су агымын тротуарларга смета һәм чүп-чар агызу, газоннар төшерү, жәмәгать транспортын көтү тукталышы, биналарның фасадына якын урнашу, сәүдә объектлары һ.б. алу рөхсәт ителми.

Эссе көннәрдә (һава температурасы 25 °С тан югары булганда) юлның өлешенә су сибү 12.00 дән 16.00 сәгатъкә кадәр интервал белән башкарыла.

116. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә кимендә бер тапкыр, тукталыш мәйданчыкларында көненә ике тапкыр башкарыла.

117. Жәмәгать транспортының көтү павильоннары буялмаган, буялган һәм юылган, рөхсәт ителмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

118. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыруга таләпләр:

118.1. үтү өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Жайлаштыру сызыклары белән билгеләнгән көзге, резерв полосалар комнан һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

118.2. ике метрлы лотковый зоналарда грунт-комлы нанослар һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Махсушлаштырылган машиналарның эш цикллари арасында барлыкка килергә мөмкин комлы кисәкчәләр һәм төрле вак чүп-чар белән пычранулар рөхсәт ителә;

118.3. юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

119. Юлларны кышкы жыештыруга таләпләр:

119.1 Кышкы чорда юлларны жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) кар һәм юл йөрү өлешен чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, себерү, карны өемгә күчерү һәм кар чыгару;

2) юлларны, тротуарларны эшкертү, кар яву башланган һәм бозлавык барлыкка килгән вакыттан алып жәмәгать транспортының бозга каршы материаллар белән көтүен туктату;

119.2 Юлларның, тротуарларның, парковкаларның (парковка кесэләренен) юл өлешеннән кар жыю, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары кар капламы билгеләнгән вакыттан алып даими рәвештә башкарылырга тиеш;

119.3. юлларның юл өлешен механикалаштырылган ысул белән (урыв-жыю техникасы комплекслары) жыештырганда һәм кар өемнәре барлыкка килгәндә жәяүлеләр өчен чыгу урыннарында, парковкалар (парковка кесэләре) алдында, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, машина узу юллары белән аеру зарур;

119.4. Юлларның һәм аңа якин тротуарларның юл өлешеннән чистартылган кар киң урамнарда, майданнарда һәм аерым полосаларга проспектларда, юл кырыйлары булган юлларда, калган урамнарда - юлның алгы өлешенә (машина юлының киңлегенә карап - урамның бер яисә ике ягынан) хәрәкәт итә һәм валларга формалаша.

Урам чатларында, жәмәгать транспортының көтү тукталышларында, жәяүлеләр өчен чыгу юлларында, яңгыр сулары коелары урнашкан урыннарда кар өемнәре чистартыла: юл чатында - юл чатында, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында - утырту майданчыгының озынлыгында, жәяүлеләр өчен чыгу юлларында - күчеш киңлегендә, ләкин 5 метрдан да ким булмаган жирдә, яңгыр сулары агып торган коеларда - кимендә 1,5 м.

Кар өенен киңлеге 2 м дан артмаска тиеш;

119.5. Кар беренче чиратта күперләрдән һәм юлүткәргечләрдән, жәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары туплану мөмкинлеге булган башка урыннардан алына;

119.6. кар яуган вакытта юлларның юл өлешендә кар кар кар эретү станцияләренә йә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус урыннарда, ул тәмамланган вакыттан алып алты сәгатътән дә соңга калмыйча чыгарылырга тиеш.

Кар эрү станцияләре йә махсус билгеләнгән урыннар подъездлы юллар, яктырту, көнкүреш биналары һәм киртәләр белән жиһазландырыла;

119.7. Юлларны жыештырганда, тышкы яктырту баганаларын, тәртипле калканнарны, идарә итү һәм башка корылмалар, агачлар, куаклар шкафларын саклауны, шулай ук юл читендә карны механикалаштырып жыештырганда яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итәргә кирәк.

120. Экстремаль шартларда юлларны жыештыру өчен вәкаләтле орган юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан эшләренә авария планын эзерләргә тиеш.

121. Рөхсәт ителми:

121.1. квартал эчендәге машина юлларынан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш майданчыкларынан, сәүдә объектларынан чистартыла торган кар, боз, 8.00

сэгатытэн соң, шулай ук машина юлларын жыештыручы зат белән шартнамә булмаганда, тротуарларга, юлларның һәм машина юлларының машина юлларына үтү өлешен бастырып чыгарырга яисә күчерергә;

121.2. Тротуарларда бозга каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлор кальций куллану, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалары булган территорияләрдә;

121.3. Пычранган ком-тоз кар катнашмаларын, шулай ук газоннарга, чөчөклөкләргә, куаклыкларга һәм башка яшел үсентеләргә аударырга;

121.4. билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм тезәргә;

121.5. кар өемнәрен формалаштыру:

1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәжәдә һәм тиер юл аша чыгу юлларының һәм урамнарның киселешендә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якынак;

3) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән жиһазландырылган юллар участкаларында;

4) тротуарларда;

5) янәшәдәге территорияләргә кергән урыннарда;

121.6. юлга автотранспорт тәгәрмәчләре белән грунт һәм пычрак чыгарылган;

121.7. Грунт, чүп-чар, юаш төзелеш материаллары, жиңел тару, юлларның пычрануына юл куймый торган брезент яки башка материал белән агачларны ташырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырына яки юл буена якын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгармый торган чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.

Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарын ани тар карап тоту һәм төзекләндерү

122. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, жирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм мавыктыргыч чаралар урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ.б.

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак-ваклап сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнеш, көнкүреш хезмәте күрсәтү;

4) административ һәм ижтимагый биналарга, учреждениеләргә якын территорияләр.

123. Гомуми файдаланудагы мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен һәм башка территорияләргә жыю:

123.1.мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен 23.00 дән 8.00 гә кадәр жыярга кирәк. Көндөз чүп-чар жыючыларны һәм чүп-чар жыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыю эшләре башкарыла;

123.2. Кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны жыештырганда, химик реагентлары булмаган карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшел утыртмаларны саклаган һәм кар суларын агызып чыгаруны тәэмин иткән очракта, вакытлыча салып кую рөхсәт ителә.

124. Пляжларны жыю һәм санитар карап тоту:

124.1.пляжны төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла һәм яр буйларын, чишенү урыннарын, яшел зоналарны һәм бәдрәфләрне жыештыру һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндөз чүп-чар жыю һәм чүп-чар жыю калдыклары белән тулган чүп-чар жыештыру үткәрелә.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару көн саен 8.00 сәгатькә кадәр чыгарыла;

124.2.пляж территориясе чүп-чар белән жиһазландырылачак. Урманнар арасындагы ераклык 40 м дан артмаска тиеш;

124.3.пляжлар жәмәгать бәдрәфләре белән жиһазландырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән су коену урынына кадәр ераклык кимендә 50 м һәм 200 м булырга тиеш;

124.4.пляж комының өске катламы юешләнгән, чүп-чарны, башка калдыкларны бетергән һәм көн саен тигезләнергә тиеш;

124.5. Коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннар коену тыела.

125. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә шартнамә төземичә пляж ачу рөхсәт ителми.

126. Ваклап сату базарларын жыю һәм санитар карап тоту:

126.1. Ваклап сату базарларының (алга таба - базар) территорияләре төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен каты өслекләре һәм уклоннары булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

126.2. Базар һәм аның тирәсендәге территорияләрне төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз чүп-чар жыючыларның каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла;

елның жәйге чорында базар территориясендә 126.3 атна саен мәжбүри рәвештә дымлы жыештыру башкарыла;

126.4. базар территориясе 40 кв. м мәйдандагы бер урна исәбеннән жиһазландырылачак, өстәвенә, алар арасындагы ераклык 10 м дан артмаска тиеш;

127. Базар территориясендә һәм аның янәшәсендә урнашкан оешмалар, сүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сүдә палаталары

һәм павильоннары эшчәнлеге каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәт күрсәтүләргә килешү төземичә рөхсәт ителми.

128. Сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларын жыю һәм санитар карап тоту:

128.1.сәүдә объектлары территорияләрен тулысынча жыештыру һәм (яисә) жәмәгать туклануы тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) гамәлгә ашырыла. Көндөз чүп-чар жыючыларны һәм чүп-чар жыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыю эшләре башкарыла;

128.2.сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларына керә торган ишек янында кимендә ике урна урнаштырыла;

128.3. Газ һәм тротуарларда тара һәм товарларны складлау рөхсәт ителми;

128.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

129.Башка сәүдә майданчыкларын, стационар булмаган вак-төяк челтәр объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге территорияләрне жыештыру аларны елның жылы вакытында мәжбүри алдан поливка белән япканнан соң башкарыла. Агымдагы урып-жыю көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

130. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарын төзекләндерү:

130.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарында уңайлылык тудыру элементларының мәжбүри исемлегенә өслекләрне бәйләүнең, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кечкенә контейнерлар, урам жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жайланмалары, жирлек мәгълүматларын йөртүчеләр, яшелләндерү участокларын яклау элементлары (металл киртәләр, өслекнең махсус төрләре һ.б.) керә;

130.2. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарының барлык территорияләре, пляжлардан тыш, коры өслекле яисә яшел үсентеләр утыртылган үсемлек җире булырга тиеш;

130.3. ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшелләндерү участкаларын чәчәкләкләр, газлар, ялгыз, төркемле, рядовой бистәләр, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

130.4. Кешеләргә ял итү һәм массакуләм булу урыннары, туалет урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп, жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплектлануырга тиеш;

130.5. пычранган саен, кешеләрнең ялы яисә массакуләм жыела торган урыннарында фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылуырга тиеш;

130.6.чараны үткөрү һәм бозылган төзекләндерү урынын массакуләм жыештыру уздырганда чараны үткөрүгә билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

131. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннары территорияләрендә рөхсәт ителми:

131.1.тару һәм сәүдә жиһазларын бу урынга билгеләнмәгән урыннарда сакларга, урнаштыруырга;

- житештерү һәм куллану калдыклары белән территорияне пычратырга;
- 131.3.автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын салырга;
- 131.4.автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;
- 131.5.табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;
- 131.6.кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;
- 131.7.өстәлләрдә һәм эскәмияләрнең аркаларында утырырга;
- 131.8.
- 131.9. Автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз оештырырга;
- 131.10.үз белдеге белән стационар булмаган объектларны урнаштырырга;
- 131.11.тротуарларның асфальт-бетон өслеген, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларын бозарга;
- территориядә сәүдә-суыткыч жайланмасы кую;
- 131.13.халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыру өчен, идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнерларга (бункерларга) килешү булмаса, каты көнкүреш калдыкларын жыярга;
- Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән тротуарларны үз белдеге белән каплау;
- 131.15.товарны сәүдә объектыннан читтә чыгарырга;
- 131.16.учак ягарга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар уздырырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

132. Йорт яны территориясен жыештыру:

132.1. Урып-жыю түбәндәге тәртиптә башкарылырга тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр өчен юлларны (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком чүбе), ә аннан соң ишегалды территорияләрен жыештыру;

132.2.жыештыру, кар яву вакытында житештерелә торган кар чистартудан тыш, 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

Көндөзгә вакытта машиналар тизлеге 4 км/сәг булганда жыярга рөхсәт ителә.

133. Жәйге жыештыру:

йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яисә су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - күбесенчә иртә, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә, башкарылырга тиеш;

133.2. Тротуар мойкасын бары тик ачык тротуарларда гына (алар прилотка полосасы белән чиктәш) һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә генә башкарырга кирәк;

133.3. Эссе вакытта тротуарларга су сибү кирәк булган саен башкарылырга тиеш, ләкин тәүлегенә кимендә ике тапкыр.

134. Кышкы жыештыру:

134.1. Түбәләрдә жыела торган кар үз вакытында жүргә ташланырга һәм прилот полосасына күчәргә, ә киң тротуарларда - валларга формалашырга тиеш;

134.2. Сугарулы кар тротуарлардан машина юлының алгы өлешенә, ә ишегалларында - төзелеш урыннарына күчәргә тиеш;

134.3. Квартал эчендәге юллардан авышкан карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм өемнәргә салырга яисә, кагыйдә буларак, ротор кар чистартучылары ярдәмендә юл буен жайларга кирәк;

64.4 тротуарларда, урамнарның машина юлыннан газлар белән аерылып, 6 м дан артык киңлектә, карны тротуар уртасына таба борып жибәрү рөхсәт ителә;

кар өемнәренә һәм өемнәргә салу буенча 134.5 эш кар яуганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча, ә башка территорияләрдә 12 сәгатътән дә соңга калмыйча тротуарларда төгәлләнергә тиеш;

134.6. Ишегалларда, квартал эчендәге юлларда, газларда һәм ирекле территорияләрдә, жәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның йөрүенә комачауламый торган, яшел утыртмаларны һәм кар суларын бүлеп чыгаруны тәмин итеп, пычранмаган ком-тоз катнашмалары белән капланмаган кар өемнәре төзәргә рөхсәт ителә;

134.7. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны хәрәкәт астына жүярга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;

134.8. юл капламаларын эшкәртүнең шомалыгы барлыкка килгәндә, ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү бүлүчеләр ярдәмендә 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;

134.9. Боз ясальшын эшкәрткәннән соң йомшартылган катнашмаларны, ачык грунтка, агачларга яки газларга элөгүгә юл куймыйча, күчерергә яисә күчерергә кирәк.

135. Яз жүтүгә түбәндәгеләр гамәлгә ашырыла:

135.1. Тузан суларын нормаль чыгару өчен таләп ителә торган урыннарда су агызып китүне тәмин итү өчен, канауларны юдырту һәм чистарту;

135.2. Калын суларның люкларга һәм коеларны су белән тәмин итүгә системалы рәвештә куылуы;

135.3. Кар эреп беткәннән соң, калган кар һәм бозны чистарту.

136. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) күзәтү һәм су сиптерү коеларын, дренажларны, лотокларны, үрелгән торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженер челтәрләренәң смотр коеларына, янғын сүндерү су белән тәмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) каршылыксыз үтеп керүне тәмин итү;

4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю һәм алып китү;

5) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;

6) кече архитектура рәвешләрен карап тоту, ағымдагы һәм капитал ремонтлау.

137. Калдыкларның барлык төрләре су үткәрми торган өслекле контейнер майданчыкларында урнаштырыла торган контейнерлар һәм бункерларга каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә кирәкле күләмдә жылырга тиеш.

138. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр түбәндәгеләргә бурычлы: йорт яны территорияләрендә 138.1. чисталык һәм тәртип сакларга;

138.2. Каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштырырга.

139. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәмин итәргә тиеш:

139.1.8.00гә кадәр йорт яны территорияләрен жыештыру һәм көн дәвамында - чисталыкны саклау;

139.2.каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә анализланмаган биналарда - моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар урнаштыру;

расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;

контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын, аларга килү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

139.5.подъездларга керү юлларында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

139.6. Территорияне сезонлы эксплуатацияләүгә әзерләү, шул исәптән суның агып чыгуын тәмин итү өчен юыну һәм канау чистарту, кар суларының люкларга һәм коега даими рәвештә куылуы, кар эрегәннән соң территорияне чистарту һәм кирәкле башка эшләрне башкару;

139.7.тайгак участокларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

яшел үсентеләрне һәм газларны саклауны һәм квалификацияле тәрбияләүне;

Караңгы төшкәч тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны кабызу.

140. Йорт алды территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

140.1. Яфракны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;

140.2. хужалык майданчыгынан читтә эчке киём, киём, келәм һәм башка предметларны эләргә;

140.3. контейнер майданчыкларына илтүче юлларны томаларга;

140.4. Урамнарның һәм юлларның, тротуарларның, газларның һәм яшел зоналарның юл өлешендә контейнерлар (бункерлар) билгеләргә;

- 140.5. Билгелэнгән тәртипне бозуда йорт яны территорияләренен коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;
- 140.6. Үз белдеге белән ишегалды корылмалары төзәргә;
- 140.7. йорт янындагы территорияне металл ватык, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, зола һәм житештерү һәм куллану калдыклары белән капларга, тараны кушарга һәм сакларга;
- 140.8. Умарталыклар тотарга, калдыклар һәм чүп-чар ташларга;
- 140.9. Автотранспорт чараларын түләүле туктатуны оештырырга;
- 140.10. тимер-бетон блоklar, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге машина юлларын үз белдегә белән ябарга;
- 140.11. автомашиналар, ягулык һәм майлар юуны башкарырга, тавыш сигналларын, тормозны һәм двигательләренә көйләргә;
- 140.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы теләсә нинди эшләр башкарырга;
- 140.13. теләсә нинди сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, ларька, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләренә, көнкүреш техникасын, аяк киёмнәрен, шулай ук кунак бүлмәләреннән тыш, автостоянкаларны урнаштырырга;
- 140.14. йорт яны территориясенен эчке юллары буйлап транспорт транзит хәрәкәтен башкарырга;
- 140.15. учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану.
141. Идарәче оешмалар түбәндәгеләренә тәэмин итәргә тиеш:
- 141.1. яшел утыртмаларның сакланышы;
- 141.2. жәй көннәрендә һәм коры көннәрдә газоннарга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;
- 141.3. аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз һәм башка төзелешләрдән башка газларның сакланышы һәм бөтенлегә;
- 141.4. Яңа агач һәм куаклар утырту, юллар челтәре үзгәрү һәм жиһазларны билгелэнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартларны үтәп урнаштыру.
142. Йорт яны территориясен төзекләндерү:
һәр йорт биләмәсе территориясендә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:
- 1) йорт кирәк-яракларын киптерү өчен хужалык майданчыгын, киём-салымны, келәмнәренә һәм йорт кирәк-яракларын чистартуны;
  - 2) өлкәннәренә ял итү майданчыгы;
  - 3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлау.
143. Әгәр участок территориясә күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

144.Йорт подъездлары каршындагы майданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр өчен юллар каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр салганда, яңгыр суларын буш агызу мөмкинлеге каралырга тиеш.

145. Все заборы и ограждения вокруг многоквартирных домов, зданий и сооружений, должны содержаться в исправном состоянии, быть чистыми и окрашенными.

146. Торак йортларга төзелгән жәмәгать корымалары йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юлларына ия булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспортын кую ишегалды территориясеннән читтә булырга тиеш.

147. Торак йорт ишегалды ягыннан жәмәгать билгеләнешендәге урыннар өчен тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары булган материалларны, продукцияне тутыру рөхсәт ителми. Йөкне тәрәзәләре булмаган торак йортлар торбаларыннан, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк.

148.Квартал эчендәге территорияләрдә транспорт чараларын урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-жыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

149.Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә проект документларында эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документациясе мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.

150.Төзекләндерү элементларының эчтәлегә, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

Яшелләндерү

151.Яшел утыртмалар территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзекләндерү эшләрен башкарганга гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклап калырга кирәк.

152.Жирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләргә туфракка утырту һәм мобиль урыннарда утырту - үсемлекләргә махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшеллэндерүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрендә (түбә яшеллэндерү), фасадаларында (вертикаль яшеллэндерү) архитектура-ландшафт объектлары (газлар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар булган майданчыклар) төзү өчен файдаланалар.

153. яшеллэндерү объектларын тоту - яшел утыртмаларны карау һәм яшеллэндерелгән территорияләргә төзеклэндерү элементларын карап тоту, күләм корылмаларның конструктив элементларын аз гына деформацияләүне һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыю эшләре комплексы ул.

154. яшеллэндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

154.1. яшеллэндерү объектлары янындагы төзелеш майданчыкларын оештырганда проектта сакланучы, тәбәнәк һәм киң ябалдашларны өлешчә кисеп алу, агач кәүсәләрен сак белән бәйләү, куакларның ябалдашларын бәйләү, туфрак кишәрлекләрен чүп-чар белән чүпләү, туфракны тыгызлауны кисәтү максатларында транспорт чаралары һәм башка техника йөрү һәм туктап торулар белән янәшә урнашкан үсемлек астындагы туфрак участокларын чүпләү юлы белән саклау чараларын күрергә кирәк;

154.2. Территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, машина юлларын һәм тротуарларны төзеклэндерү яшеллэндерү алдыннан тәмамланьрга тиеш;

Туфрак катламын бозуга бәйле рәвештә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, туфракның уңдырышлы катламын яшеллек төзелешендә файдалану өчен төшерергә һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләргә башкарганнан соң бозылган жир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны торгызырга кирәк. Яңадан торгызу эшләргә житештерү проектында каралырга тиеш;

154.4.

155. Яшел утыртмалар хужалары бурычлы:

155.1. Яшел утыртмаларны саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәргә;

155.2. елның жәендә коры көннәрдә газлар, чәчәк түтәлләре, агач һәм куаклар сиптерүне тәмин итәргә;

155.3. газларның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итәргә;

155.4. Агач һәм куакларны яңа утырту һәм утырту, шулай ук юллар, майданчыклар, газлар челтәрләрен планлаштыруны үзгәртү бары тик жирле үзидарәнең башкарма органы белән килештерелгән проектлар буенча гына башкарырга;

155.5 яшеллэндерү объектларында сулыклар булса, аларны чиста тотарга һәм кимендә 10 елга бер мәртәбә чистартырга;

156. Күлгәндә рөхсәт ителми:

156.1. төзелешләргә, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, урнаштырырга;

156.2.

156.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары булган паркларның, скверларның, мемориаль зоналарының газон бакчаларында ял итү һәм уеннар өчен урынга урнашырга;

яшеллэндерү объектларында чаңгыда һәм чаналарда махсус билгелэнгән урыннардан тыш шуарга;

156.5. агачка һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турник, кер киптерү өчен бау тагарга, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкаларын, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгелэнгән чыгарыла торган конструкцияләргә, беркетергә, объектларга, афишаларга, агитация материалларына, техник конструкцияләргә, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тээмин итү чараларына, баганалардан, коймалардан, реклама калканнарыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чәнечкеле киртэләрдән аерырга;

156.6. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын билгеләргә, шул исәптән, ел вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга;

156.7. төзелеш материалларын һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозга каршы материалларны һәм башка зарарлы матдәләргә, шулай ук ком һәм бозга каршы реагентлар белән пычранган карны, боз төркемнәрен кушарга;

яшелчә бакчалары өчен 156.8 казу башкарырга;

156.9. Йорт хайваннарын газларда һәм чәчәкләкләрдә йөртәргә;

156.10. Яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткәргеч жайланмаларга кертәргә;

156.11. смета һәм чүпне газоннарда ташларга;

156.12. учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану;

156.13. сок, сумала чыгару өчен агачлар кисеп, аларга башка механик зыян китерү;

156.14. житештерү һәм куллану калдыкларыннан, шул исәптән автомобиль покрывкаларыннан, территорияне төзекләндерү, шәһәр территориясендә клумб оештыру өчен файдаланырга;

156.15. Күпьяллык чәчәкләр белән мәшгуль жир кишәрлекләреннән кар чыгарырга, шулай ук кардан житәрлек булмаган салкын үсентеләр утыртучы участокларны ачарга;

156.16. Шәһәр территорияләрендә, санитария таләпләре югары булган урыннардан тыш (чүп контейнерларына, жәмәгать бәдрәфләрәненә якин булу һ.б.) агач кәүсәләрен агартырга;

156.17. яшеллэндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләргә, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

156.18. Агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта ачарга һәм агач муеннарын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Коймалар

157. Коймаларны төзү төзөклөндөрү өчен өстәмә элемент булып тора.

158. Утлар бер-берсеннән аерыла:

- 1) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашууы);
- 2) биеклегә (түбәнлегә - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, югары - 1,8-3,0 м);
- 3) материалның төрө (металл, тимер-бетон һ.б.);
- 4) күз карашы өчен сизгерлек дәрәжәсе (үтә күренмәле, саңгырау);
- 5) стационар (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртэләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнган эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарыла.

159. мәдәни мирас объектлары территорияләрен төзү элегә территорияләр өчен билгеләннгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Ижтимагый, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон коймаларны проектлау рөхсәт ителми.

Сәнэгать, махсус территорияләрне ачу декоратив тимер-бетон панельләрдән башкарылырга мөмкин.

Коймаларның урта һәм югары төрләрен проектлаганда жир асты корылмалары белән кисешү урыннарында ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирә торган коймалар конструкцияләре каралган.

Агачлар интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зонасында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре башкару зоналарында үскән очракта, яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 м һәм аннан да күбрәк диаметрлы саклагыч коймалар, 0,8 м диаметрлы һәм аннан да күбрәк яшенә, агач токымнарына һәм башка характеристикаларга бәйле рәвештә саклау корылмаларын күз алдында тотарга кирәк.

Жир өслекләре

160. Жир өслекләре жирлек территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартлары тәэмин итә, шулай ук жирлектә барлыкка килгән төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

Төзөклөндөрү максатларында түбәндәге төр өслекләр билгеләнде:

- 1) каты (капиталь) өслекләр - монолит яисә жыелма өслекләр, шул исәптән асфальт-бетоннан, цементобетоннан, табиغый таштан башкарыла;
- 2) йомшак (капиталь булмаган) өслекләр - табиغый халәттәге, тыгызланган яисә беркетелгән сүс материаллары белән сакланган, табиغый яисә ясалма сыпучыл материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит чөчүлекләре, керамзит, резин валчык) башкарыла торган өслекләр;
- 3) үлән капламын эзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган газ өслекләре;
- 4) катнаш өслекләр - өслекләрнең үрелмәләрен тәшкил итүче өслекләр (рәшәткә плитәсе яисә газонга баткан газ рәшәткәсе яисә йомшак өслек).

161. Яфрак төрләрән сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

- 1) каты - мөмкин булган йөкләнешләрне, сыйфатны һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытына гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;
- 2) йомшак - территорияләрнең аерым төрләрән (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләрне йөртү өчен майданчыкларны, урамда йөрү юлларын) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып;
- 3) газлы һәм катнаш (иң экологик) күрсәткечләр.

Ябык өслекнең каты төрләрәндә коры хәлдәге эләктерү коэффициенты кимендә 0,6, юештә 0,4 булса, кытыршы өслек булырга тиеш.

Жәяүлеләр коммуникацияләре, жир өсте һәм жир асты кичүләрендә, бина түбәләренең баскычларында һәм майданчыкларында кафель, метлах плиткасын, жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендәге ясалма һәм табигый таштан шома яисә тозланган плиталарны куллану рөхсәт ителми.

162. Шөһәрнең гомуми кулланылыштагы территорияләрендә барлык киртәләр (ташламалар, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмати һәм урам техник жиһазлары), шулай ук тротуар кырые жәмәгать транспортын көтү зоналарында һәм урам аша чыгу зоналарында тактиль өслек полосалары белән аерылып тора.

Тактиль өслек киртәләргә кадәр 0,8 метрдан да ким булмаган ераклыкта, урамның кырыйлары, куркыныч участокның башы, хәрәкәт юнәлеше үзгәрү һ.б. башлангыч булырга тиеш. Әгәр тактиль өслектә 15 мм киңлектәге һәм тирәнлегенә 6 мм булган буй буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлеше буенча урнаштырырга ярамай.

163. Яклауның башка төрләре булмаганда (шул исәптән ирекле рәшәткәләр, бордюрлар, периметраль эскәмияләр) куәттә урнашкан агачлар өчен радиуста көпшәдән кимендә 1,5 метр ераклыкта саклагыч өслекләр: вак таш, галечь, газ рәшәткәләре башкарыла. Яклау өслеге жәяүлеләр коммуникацияләренең бер дәрәжәдә яисә аннан югарырак катламында башкарылырга мөмкин.

164. Колористическое решение применяемого вида покрытия должно учитывать цветное решение формируемой среды.

Жир өслекләрен үзара тоташтыру

165. Жир өслеген үзара бәйләү элементларына гадәттә төрле борт ташлары, пандуслар, баскычлар, баскычлар керә.

Бортлы ташлар

166. Юл борт ташлары тротуар белән юл өлеше биеклегеннән кимендә 150 мм артыграк булган юл өлеше тоташкан урында урнаштырыла, бу өслекләр ремонтланган очракта да саклангыч булырга тиеш.

Машина транспортын газ белән тоташтыру урыннарында газ белән бәрүне булдырмау өчен, югары борт ташын куллану кирәк.

Жэяүлелэр коммуникацияларен газ белән бергә бэйләгәндә, газ өсте тигезлегеннән кимендә 0,5 м ераклыкта биеклегеннән 50 мм дан да ким булмаган ара арттыра торган бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүп-чарының каплауга элэгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын арттыра.

Жэяүлелэр зоналары территориясендә төрле өслекле өслекнең төрле төрләрән тоташтыру өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, таш, керамика борт һ.б.) кулланырга мөмкин.

Майданчыклар

167. Жирлек территориясендә түбәндәге майданчыклар урнашкан: балаларның уеннары, өлкәннәрнең ялы, спорт белән шөгылләнү, чүп-чар жыючыларны урнаштыру, этләрне йөртү, машина кую урыннары.

Төркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары чикләрендә майданчыклар урнаштыру истәлекләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт тирәсендәге территорияләр, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары белән тәмин ителергә тиеш. Майданчыклар төзек һәм жәрәхәтләнү куркынычсыз инвентарь белән тәмин ителергә тиеш.

Балалар майданчыклары

168. Балалар майданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар рәвешендә яисә яшь мәнфәгатьләре буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла.

Балалар майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләре, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмия һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендәге балалар майданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен майданчыклары 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар уен майданчыклары контейнер майданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

169. Балалар майданчыклары түбәндәгеләргә тиеш:

169.1 жәйге чорда тигезсезлекләр ком сибелгән өслек планировкасы булырга;

169.2. даими рәвештә себерелергә һәм иртәнге вакытта чылатырга;

169.3. буялган булырга, майданчыкта коймаларның һәм корылмаларның буялуы елына кимендә бер тапкыр, ә ремонт кирәк булган саен;

169.4 Транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, машина юлларыннан, борылыш майданчыкларыннан, кунакчыл стоянкалардан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру өчен майданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участкаларыннан изоляцияләнергә.

Травматизмны булдырмас өчен, майданчык территориясендә чыгыш ясаучы тамырлар яки түбән ботаклар, жир өслегендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар калдыклары (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турникларда һәм качельләрдә).

Янындагы территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жайланмаларын 2,5 м дан да ким булмаган биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

170. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәмин итү өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

171. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре физкультура һәм спорт белән шөгылләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак яисә газ төрләре (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшеллек майданчык периметры буйлап урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биекlege 2,5-3 м, майданчыкларның бер-берсенә терәлгән урыннарында биекlege 1,2 м.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында йә махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) рекреацияләр составында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары заводта ясалган, махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәләрдән һәм бүрәнәләрдән ясалган (ярыклар, ярыклар булмау һ.б.) булырга мөмкин.

Урнашканда сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итәргә кирәк.

Ял итү майданчыклары

172. Торак төзелеше территориясендә өлкән яшьтәге халыкның тыныч ялы һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәләреннән алып тын ял итү майданчыклары чикләренә

кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шау-шулы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә гадәттә каты өслек төрләре, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә һәр эскәмиядә) керә, яктырту жиһазлары керә.

Майданны каплауны плитә куәте рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял майданчыкларын һәм балалар майданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдәге ял майданчыклары оештырылырга мөмкин.

Автостоянкалар майданчыклары

173. Жирлек территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклау урнаштырыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең каты төрләрен, өслекләрне бәйләү элементларын, коймаларны яисә чүп-чар өчен кечкенә контейнерларны, яктырту җайланмаларын, мәгълүмати жиһазларны (күрсәткечләрне).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына килү юллары җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участогы аша җәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.

Участок длительного и кратковременного хранения автотранспортных средств может быть изолирован от остальной территории полосой зеленых насаждений шириной не менее 3 м.

Кече архитектура формалары

174. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналарны һәм корылмаларны төзүнең, реконструкцияләүнең һәм капитал ремонтлауның проект документациясе, шулай ук төзекләндерү яисә эскиз тәкъдимнәре проектларының "Төзекләндерү" бүлегендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга тәкъдим ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлекнең үзәк үзәге, жирлекнең күп функцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

175. Кече архитектура формаларына төп таләпләр түбәндәгеләр:

175.1. Территорияне төзекләндерү элементларының архитектура һәм ландшафт даирәсе характерына туры килүе;

175.2. Материалларның декоратив һәм эксплуатация сыйфатының югары булуы, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт дәвамсында аларны саклап калу;

175.3. Конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, иминлеге.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

176. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

176.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын жыештырырга тиеш.

Реклама яки мәгълүмати хәбәрләр урнаштырмыйча тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән мәгълүматны ябыштыру, ябыштыру рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмат конструкциясе хужасы территорияне төзекләндерергә һәм (яисә) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждан соң (демонтаждан) өч тәүлек дәвамсында торгызырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына һәм корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

176.2. Реклама конструкцияләренең тышкы күренешенә һәм урнашу урынына таләпләр «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ Федераль законы белән билгеләнә.

176.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләргә мөмкин:

- көйләнгән конструкция;
- декоратив панно;
- консол конструкциясе;
- түбә конструкция;
- витрин конструкция;
- гамәлгә кую тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле конструкция;
- стела;
- калкан конструкциясе;

- флаглар композициясе;
- Махсулаштырылган конструкция.

176.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкярләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары таләпләре һәм нормалары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

Тышкы мәгълүмат чаралары турында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәү белән урнаштырылырга тиеш; Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиндәш булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш;

176.4.1. Мәгълүмат конструкциясе хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен теләсә нинди бозулар, шулай ук мәгълүмати конструкцияләре монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозганда төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.

176.4.2. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортлар фасадларында:

- торак биналар чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак булмаган бина биләгән урында;

- торак йортның үз чикләреннән иң күбе 1,5 метрга чыгып төзелгән торак булмаган биналар чикләреннән һәм мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат тарафыннан биләнә торган заттан тыш, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак йортның габаритларында урнашкан торак булмаган биналар чикләрендә;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, тәрәзә һәм ишек уемнарының, шулай ук витраж һәм витриналарының, шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарының тулысынча яисә өлешчә ябылуы рәвешендә;

- киртәләүче конструкцияләрдә, балконнарда, әгәр дә керү төркеменен проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

2) торак булмаган билгеләнештәге биналар фасадларында:

- биш каттан артык биеклектәге биналарда вертикаль консольный конструкцияләр;

- вертикаль тәртиптә урнашкан көйләнгән конструкцияләр;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы дәрәжәсеннән югарырак;

3) төшереп калдырылган;

4) фризларда, керү төркемнәре козырекларында:

- бер керү юлы булганда, бер конструкциядән артыграк;

- бер керү урыны булган керү төркеме фризында урнаштырыла торган яктылык тартмалары, фон конструкцияләре рәвешендә;

5) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарда:

- фонлы конструкцияләр, яктылык тартмалары, динамик конструкцияләр;

- яктылыктан файдаланып;

- архитектур фон белән ярашмый торган капма-каршы һәм төсләргә бай карарда;

6) административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, мондый объект проектында каралмаган 400 кв. метрдан артык мәйданлы спорт объектларында;

7) индивидуаль яисә күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

8) яба һәм каплап тора торган проемалар, витриналар, тәрәзәләр, арок, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәлеш, биналарда суперграфик, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;

9) фасадның архитектура үзенчәлекләрен исәпкә алмыйча. Варианты размещения средств наружной информации на фасадах зданий устанавливаются приложением к настоящим Правилам;

10) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;

11) мемориаль такталардан 2,0 м ераклыкта;

12) адреслы атрибутиканы каплый торган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре);

13) 2 каттан артык биеклектәге биналарның аулак торналарында;

14) декоратив паннодан, модульле конструкцияләрдән, шулай ук автозаправка станцияләрендә стел, калкан, витрина, консольный конструкцияләр рәвешендә банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен алмаш мәгълүмат белән;

15) содержащих более 10% от общей площади информационного поля указание на информацию, не являющуюся обязательной в силу статьи 9 Федерального закона "О защите прав потребителей" (информация о фирменном наименовании (наименовании) организации, месте ее нахождения (адресе) и режиме ее работы), а именно номеров телефонов, сайтов, адресов электронной почты, обозначения направлений, перечней товаров и услуг, информации об аренде, продаже помещений, за исключением вывесок на ограждении или здании в виде модульных конструкций, а также щитовых и витринных конструкций;

16) текстлы мәгълүматтан башка сурәتلәр генә булган;

17) төсләре буенча фасадның архитектур фоны белән туры килмәүчеләр;

18) яктыртуның ачык ысулын кулланып;

19) флаглы композицияләрдән, шулай ук 6,0 м озынлыктагы яктылык тартмалары рәвешендәгә көйләнгән конструкцияләрдән тыш, тукыма материаллар эзерләүдә кулланылган килеш;

20) мәгълүмат конструкциясенә бер төрән кулланып, мәгълүматны кабатлаучы, моңа түбәндәгеләр керми:

- Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәү нигезендә башкарылган мәгълүмат;

- берничә урам киселешендә яисә ике урам арасындагы территориядә урнашкан бинаның һәр фасадында урнаштырылган мәгълүмат;

- автозаправка станцияләре фасадларында урнаштырыла торган мәгълүмат;

21) төшереп калдырылган;

22) кабартылган конструкцияләр, штендерлар рәвешендә;

23) түбәнең (парапетның, фризның) өске тамгасыннан югарырак төзелгән-кушып төзелгән биналарның (тамбурларны да кертеп);

24) Арча шәһәренең тарихи территорияләре чикләрендә жемелдәп торучы яктылык кулланып.

176.4.3. Тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының аерым төрләренә таләпләр.

176.4.4. Әлеге конструкция - диварларның тышкы өслегендә, фризлар, козыреклар, фронтонар биналарында, керү яки тәрзә (витриналар) өстендәге стационар булмаган сәүдә объектларында, диварлар өслегеннән 0,2 м ераклыгында, фонсыз конструкция рәвешендә, яктылык тартмасы рәвешендә, каркастан, текст мәгълүматы булган мәгълүмати кырдан, декоратив элементлар, билгеләр һәм стена өслегенә турыдан-туры төшерелгән сурәт элементларыннан тора торган мәгълүмати корылма.

Жанлы конструкцияләргә урнаштыру рөхсәт ителми:

1) бинаның катлары тәрзәләре, стационар булмаган сәүдә объекты арасында биеклектән $2/3$ артык биеклектә;

2) бинаның катлары тәрзәләре, стационар булмаган сәүдә объекты арасында арка тәрзәләре биеклектән $1/2$ артык биеклектә;

3) текстлы мәгълүматның биеклегенә фриз биеклегеннән $2/3$ артык (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналар);

4) бер катлы биналарда (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарда) фризның биеклегенә яисә биеклегенә, керү төркемнәре, ут тартмалары, фризда урнаштырыла торган фонлы конструкцияләр рәвешендәге стационар булмаган сәүдә объектлары;

5) бинаның фронтонын биеклегеннән $1/2$ артык биеклегенә, стационар булмаган сәүдә объекты;

6) козырегында 0,5 м дан артык биеклектә;

7) фасад озынлыгының 70%тан артыграгын;

8) 0,5 м биеклектәге беренче кат чикләрендә, проемалар һәм биеклек арасында 1,5 м дан артык, почмак участкаларында 50% тан артык простенка озынлыгы;

9) мәгълүматны башка телләрдә кулланганда, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән конструкциянең озынлыгы 50%тан артыгракка арттырылган озынлык;

10) төрле телләрдә язуларның тиңдәшсез зурлыкларын һәм шрифтларын кулланып;

11) беренче, цоколь яисә подвал катларының тышкы стеналарын өслектә урнаштырганда жир өсте дәрәжәсеннән түбәнгә кырыйга кадәр 0,6 м түбәнрәк;

12) проемалар булган очракта, тоташ пыялалану, фриз, фронтон булмаган очракта икенче каттан югарырак, моңа конструкцияне урнаштыру күздә тотыла торган тәрәзә уемының биеклеге ике биеклектән арткан очраklar керми;

13) икенче каттан югарырак тоташ пыялалауда урнашканда бер конструкция күләмендә;

14) тарихи территорияләр чикләрендә урамга (бу урамнарны төзүнең алгы линиясен төзи) чыга торган төп һәм ян фасадлардагы, стационар булмаган сәүдә объектларындагы фонлы конструкцияләр һәм утлы тартмалар рәвешендә, Казан шәһәренең урамнары һәм гомумшәһәр юллары буйлап, автомобиль сату буенча махсулаштырылган объектларыннан тыш, шәһәр мохите эстетикасына таләпләр югары булган Казан шәһәре урамнары һәм гомумшәһәр юллары буйлап;

15) әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраklarдан тыш, бер-берсе өстендәге фонлы конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

16) өслеге бинаның параллель булмаган стенаһы, стационар булмаган сәүдә объекты, керү төркеме, козыреклары урнашкан фризда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

17) бинада, стационар булмаган сәүдә объектында фонның төрле төстәге конструкцияләреннән файдаланып;

18) беренче каттагы яисә беренче каттагы проемалар арасында урнашканда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

алмаштырылган мәгълүмат белән;

20) бинаның фасадларында стенага турыдан-туры ясалган сурәт белән, алар настенный конструкцияләреннән башка төрләрән куллануны күздә тотып;

21) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

22) фронтонда, өске каттагы фризда конструкцияне рөхсәт (киләштерү) нигезендә билгеләнгән, конструкцияне урнаштыру урыны өстендә урнаштырылган түбә конструкциясе булганда, аның гамәлдә булу срогы тәмамланган, моңа бердәм мәгълүмати эчтәлекле түбә конструкциясе белән берләштерелгән түбә конструкциясеннән тыш (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);

23) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы белән тарихи биналарда 0,5 метрдан артык биеклектә;

24) Арча шәһәренең тарихи территорияләре чикләрендә 1,0 метрдан артык биеклектә;

25) түбә яһылыгын бина стенаһыннан, стационар булмаган сәүдә объекттыннан карниз дәрәжәсеннән алып скат түбә очына кадәр кимендә 3,0 м биеклектә аера торган карниз дәрәжәсеннән югарырак;

26) бер конструкция күләмендә түбә яһылыгын бинаның диварыннан, стационар булмаган сәүдә объекттыннан аеруы карниз дәрәжәсеннән югарырак.

176.4.5. Декоратив панно - гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артык булган сәүдә-офис, мәдәни-күңел ачу, житештерү, склад һәм спорт

билгеләнешендәге аерым объектларның фасадларында гына урнаштырыла торган мәгълүмати корылма.

Әлеге конструкциянең мәгълүмати кыры ныклы яки тукума нигезендә башкарылырга тиеш, мәгълүмати кыр һәм каркасның тоташу урыннары яшерелергә һәм декоратив бизәлгән крайларга (шул исәптән багет, сәнгать декоры элементларына) ия булырга тиеш.

Декоратив панноларны урнаштыру рәхсәт ителми:

1) беренче кат дәрәжәсеннән түбәнрәк;
2) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы белән тарихи биналарда;

3) тарихи территорияләр чикләрендә, уздырыла торган чаралар турында мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән аерым торучы мәдәни-күңел ачу, спорт билгеләнешендәге объектлар фасадларында урнаштырыла торган конструкцияләрдән тыш;

4) витриналардан гайре, ишек һәм тәрәзә уемнары арасында;

5) эчке яктылыксыз баннер тукума кулланып;

6) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

7) тарихи территорияләр чикләрендәге биналар фасадында жир кишәрлеге чикләрендә аерым торучы калкан конструкцияләре яисә мондый конструкцияләр урнаштыру мөмкинлеге булганда.

176.4.6. Консоль конструкция - бинаның фасады яссылыгына туры почмак белән куелган мәгълүмати конструкция, стационар булмаган сәүдә объекты локальләштерелгән, почмак кишәрлекләрдә, кече конструкцияләр рәвешендәге диварның композицион тышкы өслеге буенча.

Конструкция конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

1) биеклегә һәм озынлыгы 1,0 м дан артыграк;

2) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы булган тарихи биналарда биеклегә һәм озынлыгы 0,5 метрдан артыграк булса;

3) фасад өстеннән 0,2 м дан артыграк ераклыкта;

4) бер-берсеннән 10 м ераклыкта;

5) фасад читеннән 0,2 м ераклыкта һәм конструкциянең аскы кырына кадәр жир дәрәжәсеннән 2,5 м дан кимрәк булса;

6) турыдан-туры бинага керү урыннарында;

7) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналарның фасадларында;

8) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы булган тарихи биналарда металлодекор кулланмыйча;

9) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып, банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен консольный конструкцияләрдән тыш.

176.4.7. Канатлы конструкция - әлеге бинаның гомуми майданының 100% ын алып торган оешма тарафыннан яссы түбәнең (парапетның) югары тамгасыннан яисә бинаның скат түбәсенен, стационар булмаган сәүдә объектынның югары ноктасыннан (очы) тулысынча югарырак булган яктылык

хәрефләре һәм символлары (логотиплар, саннар, билгеләр, нәфис элементлар) рәвешендә күләмле мәгълүмати конструкция:

Түбә конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) текстлы мәгълүматның биеклеге:

- бер катлы биналар, стационар булмаган сәүдә объектлары өчен 0,5 м дан артык;

- 2,0 м артык - 2 - 5 катлы биналар өчен;

- биеклеккә карата чикләүләрсез - төзелеш мәйданы 15 мең кв. метрдан артык булган эре сәүдә үзәкләре биналары өчен;

2) озынлыгы:

- алар урнаштырылган фасадның туры төгәлләнү озынлыгының 1/2 өлешеннән күбрәге;

- фасадның йомгаклау өлеше (парапет) биеклегенә ишелеп төшкәндә төгәлләнү фрагменты озынлыгының 2/3 еннән артыгы;

3) күпфатирлы торак йортларда;

4) Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләре нигезендә башкарылган мәгълүматны кабатлый торган конструкцияләрдән тыш, бинада, стационар булмаган сәүдә объектсында бердән артык;

5) әлеге бинада гамәле тәмамланмаган рөхсәт нигезендә билгеләнгән рөхсәт булганда, реклама конструкциясә түбә жайланмасы рәвешендә;

6) әлеге бинада рөхсәткә (киләштерүгә) ярашлы рәвештә билгеләнгән булса, аның гамәлдә булу срогы тәмамланмаган, фронтоңда, югары каттагы фризында көйләнгән конструкция, түбә конструкциясә белән берләштерелгән бердәм мәгълүмат эчтәлегә (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);

7) алмаштырылган мәгълүмат белән;

8) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

9) текстлы мәгълүматның биеклегенә 1/3 тән артык өстәмә символларның (логотипларның, саннарның, билгеләрнең, сәнгать элементларының) биеклегенә.

176.4.8. Витрина конструкциясә - бинада урнашкан фонлы конструкция яки яктылык тартмасы рәвешендәгә мәгълүмат конструкциясә, витринаның эчке яғыннан стационар булмаган сәүдә объект, тәрәзә уемы, ул каркастан, декоратив бизәлешле кранлы мәгълүмат кырыннан, тәрәзә уемы мәйданыннан 1/4 артык булмаган эленгән элементлардан тора (витринаның биеклегенә буенча витринаны ябыштыру күләменен яртысы һәм озынлыгы буенча клевитринаны ябыштыру күләменен яртысын).

Витрина конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) мәйданы 2,0 кв. м булган тәрәзә уемында;

2) витринаның пыялалануыннан алып витрин конструкциягә кадәр ара ераклыгында урын яғыннан 0,15 м дан кимрәк;

3) тәрәзә үрелешенә әгъзаларын исәпкә алмыйча;

4) витрин пыяласы өслегенен бизәкләре һәм декоратив пленкалары рәвешендә;

5) яктылык тартмалары витринасына пыяла кую юлы белән;

- 6) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;
- 7) витрин конструкцияләр арасында 1,5 м дан кимрәк ераклыкта.

176.4.9. Учрежденческая доска, режимная табличка - информационные конструкции, предназначенные для доведения до сведения потребителей информации, указание которой является обязательным в соответствии со статьей 9 Федерального закона "О защите прав потребителей", о фирменном наименовании (наименовании) организации независимо от ее организационно-правовой формы, индивидуального предпринимателя, месте их нахождения (адресе) и режиме работы, размещаемые на здании, нестационарном торговом объекте или ограждении, справа и (или) слева от основного входа либо непосредственно на остеклении входных групп (режимная табличка).

Учреждение тактасында урнаштырыла торган мәгълүмат кулланучыларга Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә дә житкерелергә тиеш.

Учреждение тактасын, режим тактасын урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) 0,6 м озынлыгында һәм 0,8 м биеклектә (гамәлгә куелган такта);
- 2) 0,4 м озынлыгында һәм биеклегә 0,6 м дан артык (режимлы табличка);
- 3) 0,3 м озынлыгында һәм 0,2 м дан артык биеклектә (трафарет матбугатын ясау ысулы белән керү төркемнәрен пыялалауга урнаштырыла торган режимлы табличка);
- 4) оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә бер оешма өчен икедән артык, бер бинада бер шәхси эшкуар, стационар булмаган сәүдә объекты, киртә;
- 5) конструкция эзерләнгән материал буенча тиндәшсез зурлыгы буенча аерылып торучылар;
- 6) трафарет мөһере ясау ысулы белән башкарылган керү төркемнәрен (ишекләренә) пыялалауда бердән артык;
- 7) , коймадагы вывескалардан тыш, яктырткычлар кулланып;
- 8) фонсыз конструкцияләр рәвешендә;
- 9) керү юлының бер ягыннан икедән артык;
- 10) чикләү секциясеннән читтә;
- 11) төзелеш, үтә күренмәле киртәләрдә, баскычларның, балконнарның, көймәләренң коймаларында;
- 12) жәмәгать туклануы стационар предприятиеләре каршындагы сезонлы кафеларның киртәләү конструкцияләрендә;
- 13) мәдәни мирас объектлары, 1959 елга кадәр төзелгән даталары булган тарихи биналар, әлегә урамнарны төзүнең алгы линиясен формалаштыра торган тарихи территорияләр чикләрендә урнашкан объектлар киртәләрендә;
- 14) киртә тигезлегеннән югарырак;
- 15) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

176.4.10. Модуль конструкция - оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә берничә оешма, индивидуаль эшкуарлар урнашкан очракта, бинада яки ул урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан бинага яисә шундый бина урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан модульләр рәвешендә берничә оешма

урнашкан очракта яисә аңа парковка урыннары оештыру яки оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге белән чиктәш жирдә урнашкан модульләр рәвешендә урнаштырылган элмә такталарның бер төре.

Модуль конструкция түбәндәгеләр рәвешендә урнаштырылырга мөмкин:

- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- вывескалар, режим табличкасы, керү төркемнәрен пыялалауда башкарылган тактадан тыш;
- Эре форматтагы стелалар.

Модульле конструкцияләргә әлеге пунктта каралган үзенчәлекләргә үтәгәндә мәгълүмат конструкциясенә тиешле төре өчен билгеләнгән таләпләр кагыла.

Модульле конструкцияләр урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) биекlege 6,0 м дан артык һәм 2,0 м дан да кимрәк (консольная конструкция);
- 2) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналар фасадларында (консольная конструкция);
- 3) биш каттан артырак биеклектәге биналарда (консольная конструкция);
- 4) күпфатирлы торак йортлар фасадларында, төзелгән-яңкормалы биналардан (консольная конструкция) тыш;
- 5) мәдәни мирас объектларында, төзелеш датасы 1959 елга кадәр булган тарихи биналарда (консольная конструкция);
- 6) бер блокта һәм бер бинада модуль элементларының мәгълүмати кырын һәм яктырту ысулларын эзерләүнең төрле материалларын кулланып;
- 7) бер конструкциядә кимендә өч модульле элемент саны;
- 8) декоратив панно рәвешендәге модульле конструкция булганда консольных;
- 9) кронштейн рәвешендә модульле конструкция булса, декоратив панно рәвешендә;
- 10) бер корылма рәвешендәге бер бинада икедән артык блок;
- 11) биекlege һәм озынлыгы 1,5 метрдан артык (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка);
- 12) башкарыла торган простенка озынлыгының 2/3 өлешеннән артыгы (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка);
- 13) керү юлының бер ягыннан күбрәк (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка).

176.4.11. Стела - аерым күләм-пространство, индивидуаль башкаруда кече (биекlege 6,0 м дан артмаган) яисә эре (6,0 м дан артык) форматтагы мәгълүмати конструкция, ул фундаменттан, нейтраль төсләр материалы белән тышланган каркастан (соры, көрән, кара, көрән һ.б.) тора, аның оешманың фирма атамасы, товарлар һәм хезмәтләр (исеме, логотип) турында кыскача мәгълүмат тупланган.

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизэлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юллар, юл йөрү юлларында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

9) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия;

10) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып;

11) мәгълүмати өслекләрне алмаштырылган сурәтле, шулай ук медиа-экранныр белән берләштерелгән кече форматта урнаштыру;

12) мәгълүмати кырда фоторәсем белән;

13) автомобильләргә ягулык салу станцияләреннән тыш, гомуми майданы 5000,0 кв. метрдан кимрәк булган биналар өчен эре форматта;

14) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып, медиа-экраннырдан тыш, ягулыкка бәяләр турындагы мәгълүмат белән автозаправка станцияләренең стелы.

176.4.12. Капчыклы корылма - майданы 6,0 кв. м дан артмаган эчке яисә тышкы яктырткычлы аерым мәгълүмати конструкция, биеклеге 4,0 м дан артмаган, ул фундаменттан, каркастан, декоратив элементлардан, мәгълүмат кырыннан нык нигездә 6,0 кв. м дан артмаган.

Яклаучы конструкцияләрне урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизэлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер

жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге панораларын һәм перспективаларын чикләүче объектлар;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып;

12) мәгълүмати конструкцияне декоратив-сәнгатьчә бизәмичә;

13) гомуми файдаланудагы территориянең чикләрен билгеләүче кызыл сызыклы жир кишәрлеге чигеннән 6,0 м ераклыкта;

14) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

176.4.13. Флагов композициясе - нигездән, бер яки берничә флагштоктан һәм йомшак тукумадан (мәгълүмати кырлардан) торган аерым торучы мәгълүмати конструкция.

Флаг композицияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очрақларда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янғын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, мәдәни объектларны, панорамаларны һәм Арча шәһәре перспективаларын чикләүче;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) киңлеге буенча флагштоklar арасыннан зуррак булган мәгълүмати кыр габаритлары белән.

176.4.14. Махсулаштырылган конструкция - халыкны яклау һәм куркынычсызлыкны тәмин итү өлкәсендә социаль әһәмияткә ия мәгълүмат турында халыкка хәбәр итү өчен билгеләнгән аерым мәгълүмат конструкция, шулай ук фундаменттан, каркастан, нейтраль чөчәкләр материалы белән уратып алынган спорт-массакуләм чаралар турында мәгълүмат кыры, электрон экран рәвешендәге мәгълүмат кыры, ул эре сәүдә һәм спорт-, мәдәни-күңел ачу комплексларының жир кишәрлекләре майданы 3 гектардан артык булган жир участкаларында урнашкан видеосурәтләргә күрсәтергә мөмкинлек бирә.

Махсулаштырылган конструкцияләргә урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкүарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, Казан шәһәренең мәдәни объектларын, панорларын һәм перспективаларын чикләүне;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнгәнче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) профнастил, тукума материаллар әзерләгәндә файдаланып.

Гражданнарға игълан итү , мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

177. Мәдәни һәм спорт чараларының игъланнарын, афишаларын урнаштыру гражданнар күпләп була торган урыннарда һәм жанлы жәяүлеләр зоналарында билгеләнә торган махсус тумбаларда, калканнарда һәм стендларда гына рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен дивар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылма калканнар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

VI. Коммуникацияләргә төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен уздыруга төп таләпләр

178. Юл өслекләрен грунт белән каплауга яисә ачуга бәйлә эшләр (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, электр тапшыру линияләре терәкләрен, элементә, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту планын төзү, грунт планировкасы һәм башка эшләр) вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерү ордеры) булганда гына башкарыла.

179. Организация и порядок проведения земляных, строительных и ремонтных работ, связанных с благоустройством территории поселения, оформление и получение ордера на производство земляных работ осуществляются в соответствии с установленными требованиями муниципальных правовых актов.

180. Яшел утыртмаларны сүтү яисә күчереп утырту кирәк булганда, Башкарма комитетның күрсәтмәсен билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтеп яисә күчереп утырту башкарырга кирәк.

181. Жирлек юлларында хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату, юлның ике ягыннан да заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр турында кирәкле барлык белешмәләргә, эшләр срокларын, әйләнешнең мөмкин булган маршрутларын мәжбүри урнаштырган вәкаләтле орган тарафыннан бирелә торган рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән калканның рәвеше һәм эчтәлегә рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

182. Вакыты узган ордерлар буенча коммуникацияләргә төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләргә иреккә дип таныла.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

183. Торак мохитне төзекләндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәгә кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлегеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны өлкәннәр һәм инвалидларның күчеп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тоту тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәгә затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүче техник чаралар һәм жайланмалар проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект

документациясе нигезендә яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тәкъдим ителә.

VIII. Биналар (алардагы биналар) милекчеләренә һәм корылмаларның һәм башка затларның яқындагы территорияләре төзекләндерүдә катнашу тәртибе

184. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар территорияне, законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, түбәндәге тәртиптә җыештырырга һәм санитар карап торырга хокуклы:

184.1. идарәче оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук 5 м радиустагы төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

184.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук учреждение территориясе алдындагы җир кишәрлеге, 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) башка яктан - 10 м радиуста;

күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче 184.3. янәшәдәге территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгы буена, киңлегенә - 10 м ераклыгында яисә юл өлеше бордюрына кадәр (юл буйлап урнашкан очракта) идарәче оешма белән килешү булмаган очракта, җыештырырга хокуклы;

184.4. Сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрендәге оешмалар - аларга килү юллары, тротуарлар, аларга якин коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләренә санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;

184.5. төзүче - 50 м радиуста төзелеш мәйданчыклары янындагы территорияләр һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

184.6. торак йортлар хужалары - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (яки, җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, җир кишәрлеге фактта урнашкан җир кишәрлеге чиге буйлап) һәм территорияләр, 5 м ераклыкта яисә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

184.7. стационар булмаган объектлар (лоткалар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - җир участогы объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның янындагы территория урынның тышкы чигеннән алып урамның машина юлына кадәр 10 метр ераклыкта (юл буйлап объект урнашкан очракта);

Базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануын оештыру (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән

50 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

184.9.биналарның, корылмаларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре - бина, корылма периметры яисә бирелгән жир участогы чикләреннән алып 10 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

184.10.автомобиль юлының һәм башка жир кишәрлекләренең бүленгән полосасы чикләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлларына кадәр;

184.11.гаражные кооперативы - территории в границах предоставленного земельного участка, прилегающая и территория в радиусе 50 м от границ участка и до проезжей части улицы и подъездные пути к ним;

184.12. вәкаләтле орган - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм гомуми файдаланудагы участок һәм территориясе чикләреннән 10 м радиуста якин территориядә жирләү урыны;

184.13.жир кишәрлекләренең хокук ияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм жир кишәрлегенең тышкы чигеннән алып йә урамның машина юлына кадәр 5 м ераклыктагы территорияләр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

184.14.автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышлары хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм жир кишәрлегенең тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) янәшәдәге территория.

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту

185. Йорт хайваннарын тотуның төп принциплары, шартлары, этләрне йөртү кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында йорт хайваннарын тотуның аерым мәсьәләләре турында» 2014 елның 7 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

186. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге гомуми файдаланудагы урамнарда, скверларда, паркларда, майданнарда һәм башка урыннарда авыл хужалыгы терлекләрен (сыерларын, сарыкларын, кәжәләрен, дуңгызларын һәм башкаларын) һәм кошларны көтү тыела.

187.Авыл хужалыгы хайваннарын коткару жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган һөжүм урыннарында, хужасын күзәтүдә яисә аның кушуы буенча башка зат күзәтүендә рөхсәт ителә.

188. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, терлек хужалары яшел үсентеләр бозылудан һәм терлекләр тотуга тотылган чыгымнарны каплай.

X. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен тикшереп тору

189.Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән жирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәмин итәргә тиеш.

190. Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукий актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) нигезендә җаваплылыкка китерә.

191.Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукий актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка жәлеп итү затны күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән азат итми.